



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060202

DOM
2021-04-15
Stockholm

Mål nr
M 4726-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-04-04 i mål nr M 4421-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Smögenlax Aquaculture AB

Ombud: Advokaterna R H och M W

Motpart

1. Havs- och vattenmyndigheten
2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
3. Sotenäs kommun

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för etablering av landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik i Kungshamn, Sotenäs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling i enlighet med vad som framgår av skälen för denna dom.

Dok.Id 1625485

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Smögenlax Aquaculture AB (Smögenlax) har vidhållit sina yrkanden såsom de framställts i mark- och miljödomstolen.

Vad gäller utsläpp av avloppsvatten har Smögenlax, som bolaget slutligen bestämt sin talan, framställt följande alternativa yrkanden:

I *första hand* att släppa ut avloppsvatten via befintlig avloppsledning till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård till nedan angivna mängder. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	42 000 kg
Totalkväve	17 800 kg
Totalfosfor	3 400 kg

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

I *andra hand* ska avgörandet om slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen från fiskodlingen till Kungshamn s skärgård skjutas upp under en prøvotid på tre år från det att fiskodlingarna har tagits i drift. Under prøvotiden ska Smögenlax i samråd med tillsynsmyndigheten utföra följande utredning.

Utgående vatten från fiskodlingen ska provtas minst 1 gång per månad. Provtagningen ska utföras som dygnssamlingsprov och proverna ska tas av personal med nödvändig

kompetens, vara flödesproportionella och representativa för verksamheten. Vid provtagningstillfället ska dygnsvolymen av utgående vatten noteras. Samtliga prover ska analyseras bl.a. avseende koncentrationen av totalfosfor, totalkväve och suspenderat material. Resultaten av utförda analyser ska, tillsammans med noterade dygnsvolymen av utgående vatten, sammanställas i en utredning i vilket förslag till slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen till Kungshamn s skärgård ska redovisas. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år och tre månader efter det att fiskodlingarna har tagits i drift.

Som provisoriska föreskrifter föreslås följande:

1. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomen Kungshamn s skärgård får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	42 000 kg
Totalkväve	17 800 kg
Totalfosfor	3 400 kg

För enskilda driftsdrygner får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

2. Smögenlax ska redovisa till mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när fiskodlingarna har tagits i drift.

I *tredje hand* att släppa ut avloppsvatten via befintlig avloppsledning till vattenförekomen Kungshamn s skärgård till nedan angivna mängder. Mängden

organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	32 000 kg
Totalkväve	15 300 kg
Totalfosfor	2 900 kg

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

Utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med denna dom får dock tillsammans med det utsläpp av BOD₇ som Rena Hav Sverige AB släpper ut aldrig överstiga 60 000 kg/år.

Tillstånd till rätten att släppa ut angivna utsläppsmängder enligt denna dom gäller endast om det i Rena Hav Sverige AB:s renings- och biogasanläggning utförs ett nytt reningssteg i utloppet i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.

I *fyärde hand* ska avgörandet om slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen från fiskodlingen till Kungshamn s skärgård skjutas upp under en prøvotid på tre år från det att fiskodlingarna har tagits i drift. Under prøvotiden ska Smögenlax i samråd med tillsynsmyndigheten utföra följande utredning.

Utgående vatten från fiskodlingen ska provtas minst 1 gång per månad. Provtagningen ska utföras som dygnssamlingsprov och proverna ska tas av personal med nödvändig kompetens, vara flödesproportionella och representativa för verksamheten. Vid provtagningstillfället ska dygnsvolymen av utgående vatten noteras. Samtliga prover

ska analyseras bl.a. avseende koncentrationen av totalfosfor, totalkväve och suspenderat material. Resultaten av utförda analyser ska, tillsammans med noterade dygnsvolymen av utgående vatten, sammanställas i en utredning i vilket förslag till slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen till Kungshamn s skärgård ska redovisas. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år och tre månader efter det att fiskodlingarna har tagits i drift.

Som provisoriska föreskrifter föreslås följande:

1. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	32 000 kg
Totalkväve	15 300 kg
Totalfosfor	2 900 kg

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

2. Smögenlax ska som skadeförebyggande åtgärd tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med Smögenlax yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg. Smögenlax ska som skadeförebyggande åtgärd även tillse att Rena Hav Sverige AB utför ett nytt reningssteg i sitt utlopp i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.

3. Smögenlax ska redovisa till mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när fiskodlingarna har tagits i drift.

I *femte hand* att släppa ut avloppsvatten via befintlig avloppsledning till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård till nedan angivna mängder. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	32 000 kg
Totalkväve	9 900 kg
Totalfosfor	2 000 kg

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

Utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med denna dom får dock tillsammans med det utsläpp av BOD₇ som Rena Hav Sverige AB släpper ut aldrig överstiga 60 000 kg/år.

Utsläppet av totalkväve som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård får dock tillsammans med det utsläpp av totalkväve som Rena Hav Sverige AB släpper ut aldrig överstiga 18 250 kg/år.

Tillstånd till rätten att släppa ut angivna utsläppsmängder enligt denna dom gäller endast om det i Rena Hav Sverige AB:s renings- och biogasanläggning utförs ett nytt reningssteg i utloppet i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.

I *sjätte hand* ska avgörandet om slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen från fiskodlingen till Kungshamn s skärgård skjutas upp under en provotid på tre år från det att fiskodlingarna har tagits i drift. Under provotiden ska Smögenlax i samråd med tillsynsmyndigheten utföra följande utredning.

Utgående vatten från fiskodlingen ska provtas minst 1 gång per månad. Provtagningen ska utföras som dygnsamlingsprov och proverna ska tas av personal med nödvändig kompetens, vara flödesproportionella och representativa för verksamheten. Vid provtagningstillfället ska dygnsvolymen av utgående vatten noteras. Samtliga prover ska analyseras bl.a. avseende koncentrationen av totalfosfor, totalkväve och suspenderat material. Resultaten av utförda analyser ska, tillsammans med noterade dygnsvolymen av utgående vatten, sammanställas i en utredning i vilket förslag till slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen till Kungshamn s skärgård ska redovisas. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år och tre månader efter det att fiskodlingarna har tagits i drift.

Som provisoriska föreskrifter föreslås följande:

1. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård får som årsmedelvärde inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³
BOD ₇	32 000 kg
Totalkväve	9 900 kg
Totalfosfor	2 000 kg

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstigas:

Avloppsvattenmängd	5 000 m ³
BOD ₇	350 kg
Totalkväve	180 kg
Totalfosfor	30 kg

2. Smögenlax ska som skadeförebyggande åtgärd tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med bolagets yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg.

Smögenlax ska som kompensationsåtgärd även tillse att Rena Hav Sverige AB utför ett nytt reningssteg i sitt utlopp i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm. Vidare ska Smögenlax, som skadeförebyggande åtgärd, även tillse att utsläppet av totalkväve som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med Smögenlax yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 18 250 kg.

3. Smögenlax ska redovisa till mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när fiskodlingarna har tagits i drift.

Utöver dessa yrkanden gällande utsläpp till vatten och skadeförebyggande åtgärder har Smögenlax framställt yrkanden om tillstånd för fiskodlingsverksamhet och vattenverksamhet samt ett antal övriga yrkanden. Rörande verkställighet och godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen yrkar bolaget följande.

Mark- och miljööverdomstolen ska förordna att bolaget får ta blivande tillstånd i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft (verkställighetstillstånd).

Mark- och miljööverdomstolen ska godkänna den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.

Smögenlax har i sitt yrkande i femte och sjätte hand godtagit Havs- och vattenmyndighetens krav att ett större och mer avancerat denitrifikationsfilter ska finnas på plats från och med att driften startar på bolagets anläggning.

Smögenlax har i första hand bestritt att ett tillstånd i målet ska tidsbegränsas. I andra hand, för det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att en tidsbegränsning

ändock är erforderlig, kan bolaget inte medge en kortare tidsperiod än 40 år, räknat från dagen för lagakraftvunnen dom. I tredje hand har bolaget medgett den kortare tidsbegränsning som Mark- och miljööverdomstolen finner erforderlig för att ett tillstånd i målet ska kunna medges, dock minst 25 år.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har tillstyrkt att Smögenlax ges ansökt tillstånd i enlighet med bolagets femtehandsyrkande och under följande förutsättningar:

- Tillståndet ska tidsbegränsas till den tid som Mark- och miljööverdomstolen anser vara lämplig.
- Det ska utföras ett nytt reningssteg i utloppet från Rena Hav Sverige AB i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.
- Ett större och mer avancerat denitrifikationsfilter, i enlighet med Smögenlax redogörelse i överklagandet, ska finnas på plats från och med att driften startar på bolagets anläggning.

HaV har vidare motsatt sig bolagets yrkande om verkställighetsförordnande.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (länsstyrelsen) har tillstyrkt att Smögenlax ges ansökt tillstånd i *första hand* i enlighet med bolagets femtehandsyrkande och i *andra hand* i enlighet med bolagets tredjehandsyrkande, under följande förutsättningar:

- Tillståndet ska utformas på så sätt att Smögenlax verksamhet, på ett bindande sätt, begränsas så att:
 - utsläpp av BOD₇ tillsammans med sådana utsläpp från Rena Hav Sverige AB aldrig överstiger 60 000 kg/år
 - utsläpp av totalkväve tillsammans med sådana utsläpp från Rena Hav Sverige AB aldrig överstiger 18 250 kg/år.

- Ett nytt reningssteg ska anläggas på Rena Hav Sverige AB:s anläggning i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.
- Tillståndet ska utformas så att förutsättningarna för Rena Hav Sverige AB att följa sitt tillstånd och villkor inte försvåras.
- De olika krav som gäller för Rena Hav Sverige AB:s tillstånd respektive Smögenlax tillstånd ska korrelera så att en effektiv och rimlig tillsyn kan bedrivas på respektive anläggning. I Rena Hav Sverige AB:s tillstånd finns villkor som gäller TOC, istället för BOD₇, samt begränsningar för TOC och totalkväve som är formulerade som kg/dygn istället för kg/år. Detta är omständigheter som måste beaktas vid prövningen.
- Frågan om kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen ska regleras i kontrollprogram som ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Delegation ska lämnas till tillsynsmyndigheten med rätt att besluta om ytterligare villkor för gemensam kontroll och uppföljning av utsläpp till vatten.
- Det ska av tillståndet framgå att Smögenlax är skyldigt att säkerställa att man har rättsliga och faktiska möjligheter att följa sitt tillstånd och villkor.
- Tillståndet ska tidsbegränsas till en rimlig tid om 15-20 år.

Länsstyrelsen har inte motsatt sig yrkandet om verkställighetsförordnande under förutsättning att ovanstående beaktas.

Sotenäs kommun har tillstyrkt att Smögenlax ansökan om tillstånd beviljas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Smögenlax har anfört bland annat följande:

Mark- och miljödomstolen har missuppfattat de faktiska sakförhållandena i målet samt bedömt ärendet i strid med gällande rätt. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är uppfyllda och verksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Vattenmiljön försämrar inte på ett otillåtet sätt och något äventyrande av möjligheten att uppnå fastställd miljökvalitetsnorm sker inte.

Smögenlax har, med hjälp av ledande oberoende experter, visat att inget av de yrkade alternativen har väsentlig kvalitativ påverkan på vattenförekomsten. Vad gäller syreförbrukande ämnen (BOD₇) har, för yrkande 3-6, spridningsberäkningar visat att verksamheten inte kommer att öka sedimentationen inom vattenförekomsten alls. Detta på grund av åtgärder i Rena Havs anläggning, både gällande utsläppsmängd och partikelstorlek, vilket har positiv effekt i vattenförekomsten. Vad avser totalkväve innebär yrkande 5-6 inget extra utsläpp alls av kväve till havet, vare sig kvantitativt eller kvalitativt. Även detta tack vare ytterligare åtgärder i Rena Havs anläggning. Beträffande totalfosfor är detta för yrkande 5-6 reducerat ytterligare till 0,23 procent av de halter som redan finns i området. I aktuell vattenförekomst är kväve tillväxthämmande vilket innebär att en marginell ökning av koncentrationen av fosfor inte ska kunna öka primärproduktionen.

Mark- och miljödomstolen har helt bortsett från att göra en analys av utsläppens påverkan på miljökvalitetsnormerna. Domstolen har endast konstaterat att det rör sig om stora kvantitativa mängder utan att göra någon som helst analys av den kvalitativa påverkan på kvalitetsfaktorerna och dess underliggande parametrar. Bedömningen måste, såväl vad gäller om utsläppen strider mot försämringsförbudet som om de strider mot "äventyrandet", alltid utgå från utsläppens kvalitativa påverkan på kvalitetsfaktorerna och dess underliggande parametrar. Mark- och miljödomstolen har helt fokuserat på den totala årsmängden av utsläppta närsalter och biologiskt nedbrytbart material utan att ta till sig hur spridningen av dessa ämnen sker i

recipienten och utbytet med närliggande vattenförekomster. Domstolen har inte heller tagit till sig informationen kring hur primärproduktionen sker och hur denna varierar över året. Det är vidare oklart om mark- och miljödomstolen vid sina bedömningar utgått från utsläppsmängderna enligt första- eller tredjehandsyrkandet. Domstolen bortser också från att utsläppen sker under språngskiktet och att tillskottet av närsalter under sommaren huvudsakligen kommer från närliggande vattenförekomster.

Vad gäller utsläppspunkten har mark- och miljödomstolen ansett att Smögenlax avstått från att närmare utreda förutsättningarna för en alternativ sådan. Detta är felaktigt eftersom det i miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisas varför alternativ 2 valdes bort. En alternativ utsläppspunkt har under ansökningsprocessen endast diskuterats vid huvudförhandlingen. Smögenlax frågade vid det tillfället remissinstanserna om det kunde vara bättre med en utsläppspunkt längre ut varvid HaV svarade att myndigheten inte såg detta som en lösning och framförde att "de långa skorstenarnas princip" inte var att eftersträva. Varken mark- och miljödomstolen eller någon av remissinstanserna har tagit upp frågan om en alternativ lokalisering. Att avslå ansökan på en grund som inte varit föremål för diskussion under processen kan starkt ifrågasättas. Mark- och miljödomstolen har i denna typ av mål en långt gående utredningsskyldighet och borde upplyst Smögenlax om att det fanns funderingar kring alternativ 2 som utsläppspunkt för att ge bolaget en möjlighet att redogöra för varför denna utsläppspunkt inte är ett bättre alternativ.

Det är oförståeligt hur mark- och miljödomstolen kommit fram till att alternativ 2 skulle förefalla vara lämpligare. Inget faktamässigt har framkommit som styrker detta och det har under målets handläggning inte framförts från någon av remissinstanserna att alternativ 2 skulle vara lämpligare. I MKB:n redogjordes för alternativa platser för utsläppspunkt och för varför alternativ 2 valdes bort. Med hänsyn till att befintlig utloppsledning har erforderlig kapacitet och att genomförda utredningar visat att recipienten klarar ytterligare belastning från fiskodlingarna förkastades alternativ 2. Vidare beaktades att bottenpografin utmed de studerade ledningskorridorerna ur ledningsförläggningssynpunkt är tämligen komplicerad. Angående alternativ 2 angavs bl.a. följande: "Längs olika delar av sträckningen kommer ledningen att läggas i trånga passager mellan berg på ömse sidor om ledningen som närmast liknar raviner. Den

bitvis smala kanjonen försvårar ledningsdragningen med det dimensionerade röret på 350 mm då ledningar av denna diameter är mycket styva och svåra att böja. Detta gör att det kan bli komplicerat att lägga ledningen så att den inte blir hängande på bergytter som kan skada ledningen och på sikt genom nötning få den att haverera. Därför är detta alternativ olämpligt ur ren teknisk synvinkel”.

Det finns vidare flera parametrar som måste beaktas för att bedöma utsläppens påverkan på vattenförekomsten och därmed lokaliseringens lämplighet. Den valda utsläppspunkten är väl lokaliserad eftersom den är placerad under språngskiktet i en djupränna med mycket god vattenomsättning. Detta innebär att den dominerande delen av avloppsvattnet sprids i djupvattnet ut till de stora vattenförekomsterna, Mellersta Bohuslans skärgårds kustvatten och Sotefjorden, samt därefter vidare ut i Nordsjöns stora vattenmassor. Det ska därtill noteras att även den vattenförekomst som alternativ 2 ligger i har måttlig ekologisk status på grund av att den ekologiska kvalitetsfaktorn bottenfauna är måttlig.

Beträffande de i Mark- och miljööverdomstolen framställda femte- och sjättehandsyrkandena innebär dessa ytterligare sänkta utsläpp av BOD₇. Därtill sänks yrkat kväveutsläpp från Smögenlax från 15 300 kg/år till 9 900 kg/år och utsläppet av totalfosfor sänks till 2 000 kg/år. Detta uppnås genom att Smögenlax installerar ett större och mer avancerat denitrifikationsfilter till en kostnad på cirka 10 miljoner kr. Dessutom tillser Smögenlax att Rena Hav sänker sina utsläpp av kväve med i princip motsvarande mängd genom att det kvävehaltiga rejektivattnet i Rena Havs verksamhet oavvattnat går till jordbruket som gödning i stället för att renas i Rena Havs anläggning, vilket medför merkostnader. Effekten av dessa åtgärder medför att Smögenlax verksamhet inte tillför något ytterligare kväveutsläpp i vattenförekomsten överhuvudtaget. Detta avser marginaleffekten utöver det Rena Hav redan har tillstånd för. Att utsläppet av kväve som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Havs miljötillstånd sammanlagt med Smögenlax yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte överstiger 18 250 kg garanteras genom avtal mellan Rena Hav och Smögenlax.

Mot bakgrund av de merkostnader föreslagna åtgärder enligt tredje- till sjättehandsyrkandena innebär jämfört med den effekt åtgärderna får på miljön i förhållande till första- och andrahandsyrkandet, anser Smögenlax att det inte är skäligt att ålägga Smögenlax att vidta föreslagna åtgärder, utan bolaget ska beviljas sökt tillstånd enligt första- eller andrahandsyrkandet. Detsamma gäller vid en jämförelse mellan kostnader och effekt på miljön mellan tredje-/fjärdehandsyrkandet och femte-/sjättehandsyrkandet.

Tanken med en provotid i tillståndet, enligt andra-, fjärde- och sjättehandsyrkandet, är inte att sådant som är avgörande för tillåtligheten ska sättas under en provotid, utan är i stället en möjlighet för domstolen att vid provotidens utgång eventuellt kunna inskränka tillåtna utsläppsmängder när man kan se de faktiska resultaten. Provotidsförfarandet kan tillämpas här då det rör sig om reningsteknik som är oprövad i stor skala.

Med tillämpning av Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 9326-15 anser Smögenlax att några ändringar i Rena Havs tillstånd inte behöver göras för att Smögenlax ska beviljas sökt tillstånd. Domstolens resonemang i det målet innebär att de av Smögenlax föreslagna villkoren i stället får formuleras som begränsningar i tillståndet i sig. Det ska således vara Smögenlax som tillståndssökande som åläggs försiktighetsåtgärderna i villkoret även om vissa åtgärder utförs på någon annans anläggning. Åtgärderna kommer att fastställas i bolagets tillstånd och det är bolaget som i enlighet med tillståndet kommer att vara skyldigt att genomföra de i domen fastställda åtgärderna. Skyldigheten gentemot tillsynsmyndigheten m.fl. regleras därmed inte genom något civilrättsligt avtal, utan direkt genom tillståndsdomen, på samma sätt som godtogs i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 9326-15.

Smögenlax medger länsstyrelsens önskemål om att frågan om hur kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen ska regleras i kontrollprogram som tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Smögenlax medger även länsstyrelsens önskemål om att det i tillståndet ges en delegation till tillsynsmyndigheten om att få besluta om villkor för gemensam kontroll och uppföljning av utsläpp till vatten.

Avtalet mellan Smögenlax och Rena Hav har, för att säkerställa att Smögenlax har rättsliga och faktiska möjligheter att följa sitt tillstånd och däri föreskrivna villkor, kompletterats. En bestämmelse om att Smögenlax har åtkomst samt rätt att på egen bekostnad åtgärda och anpassa utrustning som krävs för att uppfylla kraven i tillståndet har lagts till. I avtalet har även en bestämmelse om att Smögenlax garanteras den insyn i Rena Havs verksamhet som krävs för att Smögenlax ska kunna följa upp och redovisa verkningarna av sin egen verksamhet lagts till. Genom ingivet avtal framgår således att Smögenlax kommer att ha rättsliga och faktiska möjligheter att följa sitt tillstånd och däri föreskrivna villkor. Något uttryckligt villkor i tillståndet rörande detta är enligt Smögenlax därför inte nödvändigt, utan detta krav på rättslig och faktisk möjlighet att följa tillståndet kan sägas framgå av det så kallade allmänna villkoret. För det fall domstolen skulle finna det nödvändigt att ha med ett uttryckligt villkor rörande denna fråga i tillståndet har Smögenlax inga invändningar mot att det i ett villkor föreskrivs att Smögenlax är skyldig att säkerställa att bolaget har rättsliga och faktiska möjligheter att följa sitt tillstånd och däri föreskrivna villkor.

Vad gäller diskrepansen mellan TOC i Rena Havs tillstånd och BOD₇ i nu sökt tillstånd så delar Smögenlax länsstyrelsens uppfattning om att dessa ”konverteringsfrågor” måste hanteras på något sätt. TOC används för industrin och BOD i fiskodlingssammanhang. Smögenlax föreslår att det i kontrollprogrammet, som tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten, ska regleras hur konverteringsfaktorn ska fastställas och vilken konverteringsfaktor som ska användas. Eventuellt skulle även rörande dessa frågor delegation i tillståndet kunna ges till tillsynsmyndigheten för att ändra tillåtna mängder BOD₇ till tillåtna mängder TOC baserat på en konverteringsfaktor som provas fram genom 24 månaders drift. Smögenlax delar vidare HaV:s uppfattning om att det i kontrollprogrammet ska anges hur kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen av BOD₇ och kväve från Rena Hav och Smögenlax ska ske. Om det är nödvändigt att skriva in detta i villkoren för tillståndet eller om det är tillräckligt med att detta ingår i det s.k. allmänna villkoret, utan att särskilt anges, överlämnar Smögenlax till Mark- och miljööverdomstolen att besluta om.

Tillståndet ska vidare inte tidsbegränsas. Det tar cirka fyra år från ett lagakraftvunnet miljötillstånd tills försäljningsbar lax kan skeppas ut från anläggningen. Det tar ytterligare två år innan anläggningen är helt färdigbyggd. Ett miljötillstånd med tio års giltighet i kombination med de handläggningstider Smögenlax erfarit i ärendet, skulle innebära att ett nytt miljötillstånd skulle sökas innan anläggningen är helt färdigbyggd. Nyttan med att tidsbegränsa tillståndet är dessutom mycket liten, då det exempelvis alltid finns en möjlighet för länsstyrelsen m.fl. att begära omprövning av tillståndet om det skulle visa sig medföra en oacceptabel miljöpåverkan. Investeringar på flera hundratals miljoner kronor behöver göras för att få till stånd sökt verksamhet och det är uppenbart att det kommer att ta många år innan verksamheten kan hämta in sådana investeringar. Vid den skälighetsbedömning som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken är en tidsbegränsning av tillståndet oproportionerligt betungande för Smögenlax jämfört med den ytterst minimala positiva effekt som en tidsbegränsning eventuellt skulle medföra.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att en tidsbegränsning är nödvändig för att tillstånd ska beviljas måste följande beaktas. För att Smögenlax ska ha en rimlig möjlighet att få någon att investera flera hundratals miljoner krävs att tillståndet inte tidsbegränsas på en mindre tid än 25 år. Ett tidsbegränsat tillstånd på mindre än 25 år innebär i princip att Mark- och miljööverdomstolen avslår ansökan eftersom det i så fall inte finns någon som är villig att investera i projektet.

Smögenlax vidhåller sitt yrkande om verkställighetstillstånd. Skälen för detta är bl.a. att beviljade nationella bidrag och EU-bidrag riskerar att återtas om arbeten inte genomförs i tid. Verksamheterna innebär en mycket begränsad påverkan på allmänna och enskilda intressen och eventuellt uppkomna skador kan läkas i efterhand om tillståndsbeslutet skulle upphävas eller ändras. Smögenlax intresse av att få verkställighetstillstånd så att planerade miljömässiga samordningsvinster med kringliggande verksamheter inte fördröjs och fördyras väger betydligt tyngre än den begränsade påverkan på allmänna och enskilda intressen som temporärt uppstår.

HaV har anfört bland annat följande:

Det finns inte något utsläppsutrymme för betydande tillskott av näringsämnen och BOD₇ till nu aktuell vattenförekomst. Även femtehandsyrkandet, som är det alternativ med lägst utsläpp, kommer ge ett tillskott till vattenförekomsten med 2,0 ton fosfor per år. Smögenlax yrkade utsläpp ska ses i ljuset av att den samlade belastningen från land, punktutsläpp och atmosfärdeposition till vattenförekomsten uppgår till ca 36,6 ton kväve och ca 1,2 ton fosfor per år. Det är först genom femtehandsyrkandet som sökanden åtar sig att vidta mer avancerad rening för att minska sina egna kväveutsläpp. Det är också först genom detta yrkande som sökanden, genom åtgärder som vidtas på verksamheten Rena Hav Sverige AB, når ner till sådana samlade utsläppsnivåer att Smögenlax verksamhet kan tillåtas.

Smögenlax menar att de kvantitativa utsläppsmängderna (totala årsmängderna) till recipienten är irrelevanta då utsläppspunktens läge är under språngskiktet vilket gör att näringsämnen förs upp till ytvattnet först under höst och vinter och därmed inte alls eller endast i försumbar grad, bidrar till primärproduktionen av biomassa eftersom primärproduktionen är som lägst under vinterperioden. Myndigheten instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att språngskiktet i vattenförekomsten inte har visats vara så stabilt att det stödjer antagandet om att utsläppta närsalter inte skulle spridas till områden i vattenförekomsten där de kan orsaka ökad primärproduktion. Vidare är begreppen kvantitativa och kvalitativa utsläppsmängder missvisande eftersom det totala påslaget av näringsämnen alltid, även om det finns en utspädningsfaktor och tröghet i systemet, kommer att bidra till ett ökat tillskott av näringsämnen till vattensystemet och en indirekt påverkan på andra vattenområden än just den aktuella vattenförekomsten där utsläppet sker.

Sökandens förstahandsyrkande innebär ett stort tillskott av såväl BOD₇ som näringsämnen till recipienten. Även tredjehandsyrkandet medför ett betydande tillskott av näringsämnen till recipienten. Åtgärder i dessa yrkanden för att minska belastningen på vattenförekomsten avser i huvudsak verksamheten vid Rena Havs anläggning, och därutöver att utsläppet kommer att ske på ett djup av 27-28 m. HaV anser att rening i första hand ska ske vid Smögenlax, och att andras minskningar

inte ger incitament att slippa rena. Ytterligare rening av utgående processavloppsvatten än vad som följer av sökandens första- och tredjehandsyrkande, är miljömässigt motiverat.

Det kan konstateras att sökanden genom femtehandsyrkandet åtar sig att ytterligare minska utsläppen av framförallt kväve till 9,9 ton per år men även av fosfor till 2,0 ton per år gentemot såväl förstahandsyrkandet (17,8 ton kväve och 3,4 ton fosfor/år) som tredjehandsyrkandet (15,3 ton kväve och 2,9 ton fosfor/år). De minskade utsläppen bygger på att sökanden installerar ett större och mer avancerat denitrifikationsfilter på den egna anläggningen samt åtar sig att tillse att utsläppet av kväve från Rena Havs anläggning sänks. Sökanden anger att det därmed säkerställs att utsläppet av totalkväve som avleds i enlighet med Rena Havs tillstånd sammantaget med sökandens yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 18 250 kg. Dessa åtgärder skulle enligt sökanden innebära att etableringen av Smögenlax anläggning inte kommer att ge någon ökad tillförsel av kväve till vattenförekomsten jämfört med vad som finns tillstånd för idag. Med hänsyn till att ett utsläpp av BOD₇ och kväve i enlighet med sökandens femtehandsyrkande inte ger något större tillskott till vattenförekomsten, kan utsläpp av dessa ämnen i enlighet med femtehandsyrkandet tillstyrkas. Detta under förutsättning att ett större och mer avancerat denitrifikationsfilter installeras på Smögenlax anläggning.

Femtehandsyrkandet innebär fortfarande ett nytt fosforutsläpp om 2,0 ton/år, vilket är ett betydande tillskott jämfört med utsläpp i vattenförekomsten från övriga punktkällor. Kopplingen mellan ökad fosfortillförsel och övergödningssymptom i Skagerrak är inte lika tydlig som effekten av en ökad tillförsel av kväve. HaV kan idag inte säga att ett utsläpp av 2,0 ton fosfor per år äventyrar möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen god status år 2027. Utsläppet kan därför godtas men det motiverar att tillståndet tidsbegränsas.

Vad gäller Smögenlax andra-, fjärde- och sjättehandsyrkande innebär dessa att avgörandet av slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen från fiskodlingen skjuts upp under en provotid om tre år från det att fiskodlingarna tagits i drift. När verkningarna av en verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet, får mark- och

miljödomstolen enligt 22 kap. 27 § miljöbalken, vid meddelande av tillstånd till verksamheten skjuta upp frågor om ersättning eller andra villkor till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan. Av praxis framgår att provotid inte ska användas för att utreda frågor som är av betydelse för tillåtligheten av själva verksamheten, se Mark och miljööverdomstolens dom i mål nr M 6502-14. Eftersom frågan om vilka utsläpp av BOD₇ och kväve som kan accepteras från verksamheten i förevarande fall är hänförlig till själva tillåtligheten av verksamheten och som därför måste avgöras innan tillstånd till verksamheten ges, så kan denna fråga inte sättas på provotid.

HaV konstaterar att för det sätt som Rena Hav Sverige AB ska lösa reduktionen av kväve på krävs dessutom en tredje part som ska vara villig att ta emot det kvävehaltiga rejektvattnet. Även om intentionen att åstadkomma den redovisade reningen finns så kommer tillsynsmyndigheten inte att kunna förelägga Rena Hav att vidta de beskrivna åtgärderna.

En avvägning enligt 2 kap. 3 § miljöbalken bör alltid innefatta en bedömning av vad som kan göras för att minimera den påverkan som trots den valda processen ändå uppstår d.v.s. vad som är bästa möjliga teknik med avseende på rening av utsläppen. De skyddsåtgärder som fastställs måste säkerställa att det inte uppkommer någon otillåten påverkan i förhållande till fastställda miljökvalitetsnormer. Härutöver måste säkerställas att bästa möjliga teknik används i verksamheten och att försiktighetsprincipen följs. Bolaget framhåller att de använder bästa möjliga teknik vid produktionen av fisk i en RAS-anläggning. HaV anser att bolaget även bör använda sig av bästa möjliga teknik vid rening av det avloppsvatten som släpps ut från RAS-anläggningen.

En förutsättning för tillåtligheten i förvarande fall är att de samlade utsläppen av BOD₇ och kväve i vattenförekomsten som kommer från Rena Hav och Smögenlax inte tillåts överstiga den nivå som framgår av bolagets femtehandsyrkande. Myndigheten välkomnar bolagets föreslagna formulering av femtehandsyrkandet där ansvaret för att dessa mängder innehålls fullt ut åvilar bolaget. Om domstolen anser att den utformning av tillståndet för Smögenlax som nu yrkas i femte hand säkerställer att de samlade utsläppen från Rena Hav och Smögenlax aldrig tillåts överstiga 60 000 kg BOD₇ per år

eller 18 250 kg totalkväve per år kan myndigheten frånfalla sitt yrkande om att Rena Havs tillstånd ska ändras i de delar som avser utsläpp av BOD₇ och kväve.

Den ansökan som nu provas, där tillåtligheten av en ny verksamhet görs avhängig av åtgärder som vidtas vid en redan befintlig verksamhet, är förhållandevis ovanlig. En sådan konstruktion ställer höga krav på verksamhetsutövarnas egenkontroll och samordning mellan de verksamheter som delar på en gemensam utsläppsbegränsning. Det är viktigt att den kontroll som sker är tillräcklig för att begränsningar i Smögenlax verksamhet ska hinna vidtas i tid för det fall de gemensamma utsläppsmängderna riskerar att överskridas. Det ställer också höga krav på tillsynsmyndigheten och att det finns möjlighet att bedriva en tillförlitlig kontroll över verksamheternas gemensamma påverkan på miljön. Det får inte finnas risk för att otydligheter i ansvar eller kontroll medför att utsläpp som överstiger de som framgår av ansökan inte kan beivras. Myndigheten anser därför att det i villkor bör anges att det i kontrollprogram särskilt ska anges hur kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen av BOD₇ och kväve ska ske.

Sökt verksamhet medför även med femtehandsyrkandet ett stort utsläpp av fosfor, och ett inte obetydligt utsläpp av kväve och BOD₇. Utsläppet ska ske i en känslig recipient där MKN ännu inte följs. Det råder osäkerhet om hur utsläppen och andra redan gjorda samt planerade utsläppsminskningar kommer att påverka recipienten. Det handlar också om ny teknik. Teknikutveckling inom RAS-odling och ökade kunskaper om vattenförekomsten kan dessutom leda till att miljökraven i framtiden ändras. HaV anser därför att tillståndet ska tidsbegränsas.

Myndigheten har vidare förståelse för att tiden för tillståndets giltighet måste anpassas så att den investering verksamhetsutövaren gör lönar sig. De förhållandevis långa tillståndstider - 40 eller 25 år - som är de begränsningar i tid som Smögenlax kan godta, motsvarar inte det behov av omprövning i en snar framtid som motiveras av förutsättningarna i förevarande ärende. Myndigheten överlämnar till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra vad som är en lämplig och rimlig tillståndstid i förevarande fall.

Länsstyrelsen har anfört bland annat följande:

Länsstyrelsen bestrider Smögenlax yrkanden om att frågan om slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen skjuts upp under en provotid. Miljööverdomstolen har i mål nr M 1633-03 slagit fast att en förutsättning för att bestämmelserna om provotid ska tillämpas, är att verksamheten bedöms tillåtlig, dvs. det är inte tillåtligheten som sådan som sätts under provotid. Provotiden ska inte användas för att se om verksamheten kan drivas på ett ur miljösynpunkt godtagbart sätt. Inte heller är det tänkt att provotiden skall användas för att ta fram sådan utredning, som borde ha varit ett beslutsunderlag och som hade kunnat tas fram inför ansökan, men som av någon anledning inte aktualiseras förrän i samband med att tillståndsfrågan avgörs. Länsstyrelsen anser att förutsättningarna i enlighet med Smögenlax andrahandsyrkande är sådana att tillåtligheten kan ifrågasättas och då ska inte bestämmelsen tillämpas. När det gäller yrkandena i fjärde och sjätte hand bedömer Länsstyrelsen att det inte finns skäl att förordna om provotid.

Den senaste statusklassningen av vattenförekomsten, förvaltningscykel 3; 2017–2021 har utförts av Länsstyrelsens beredningssekretariat på uppdrag av Vattenmyndigheten och med riktlinjer från HaV. Bedömningen är att aktuell vattenförekomst har måttlig ekologisk status. Miljökonsekvenstypen övergödning har bedömts till Måttlig status baserat på kvalitetsfaktorerna Bottenfauna och Näringsämnen. Utslagsgivande kvalitetsfaktor är Bottenfauna som med hög säkerhet visar att näringsbelastningen i djupvattnet påverkar artsammansättningen på botten negativt. Påverkansanalysen visar på betydande antropogen påverkan med avseende på övergödning. Ytterligare bottenprover tagna i maj 2019 stödjer bedömningen då de visar att bottenfaunan fortfarande har Måttlig status.

Utsläppsmängden av näringsämnen och BOD₇ enligt förstahandsyrkandet kommer att medföra en ökad belastning, motverka den positiva effekten av de begränsningar som redan utförts av andra aktörer runt vattenförekomsten och därmed äventyra möjligheten att där uppnå god ekologisk status enligt gällande MKN.

Länsstyrelsen har vid prövningen hos mark- och miljödomstolen tillstyrkt Smögenlax yrkande i tredje hand och gör så även nu. Ett tillstånd enligt femtehandsyrkandet är dock att föredra då detta medför minst negativ påverkan på vattenförekomsten.

Länsstyrelsen ser positivt på minskade utsläpp och åtagandet om ett nytt reningssteg och gör bedömningen att effekten av åtgärderna sammantaget skulle kunna möjliggöra att god ekologisk status kan nås till 2027 i vattenförekomsten.

Tillstyrkandet sker under de förutsättningar som anges ovan under YRKANDEN M.M, därutöver har länsstyrelsen framfört följande:

Det är viktigt att Smögenlax har den insyn i Rena Havs verksamhet som krävs för att följa upp och redovisa verkningarna av sin egen verksamhet. Bolaget måste också säkerställa att man har tillgång till Rena Havs anläggning för att kunna följa upp, redovisa och vid behov även kunna utföra de åtgärder som behövs, exempelvis åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa att det mekaniska filtersteget fungerar som avsett.

Vidare måste även uppföljning och kontroll utformas så att det finns realistiska möjligheter för Smögenlax att anpassa sin verksamhet när utsläpps begränsningar riskerar att överskridas. Frågan om hur kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen regleras i kontrollprogram ska hanteras i samråd med tillsynsmyndigheten. För att samrådskravet ska fylla sin funktion krävs även en delegation till tillsynsmyndigheten enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken med rätt att besluta om ytterligare villkor för gemensam kontroll och uppföljning av utsläpp till vatten.

Beträffande tidsbegränsning av tillståndet har Smögenlax yrkat att bolaget i första hand får ett tillstånd tills vidare, i andra hand medger bolaget en tidsbegränsning på 40 år och i tredje hand medges en tidsbegränsning på 25 år. Bolaget framhåller att det istället för tidsbegränsning finns möjligheter för tillsynsmyndigheten att begära omprövning av tillståndet om detta skulle behövas. Länsstyrelsen vidhåller att om Mark- och miljööverdomstolen beviljar tillstånd så ska det tidsbegränsas. Länsstyrelsen anser att en tidsbegränsning på 15-20 år är en rimlig tid med tanke på de stora investeringar som

behöver göras och den redovisade reningen. I förarbetena till bestämmelsen i miljöbalken som möjliggör tidsbegränsade tillstånd (16 kap. 2 § miljöbalken, prop. 1997/98:45 del 1 s. 479) framgår att man starkt kan ifrågasätta om det är riktigt att meddela eviga miljötillstånd utan tidsbegränsning. Detta särskilt med hänsyn till att den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper hela tiden leder till att miljökraven skärps. Lagstiftarens avsikt var även att tillstånd i större utsträckning än tidigare skulle kunna begränsas i tiden, att tidsbegränsade tillstånd bör användas när det finns behov av det och framförallt bör gälla stora verksamheter som har en kraftig miljöpåverkan (prop. 1997/98:45 del 1 s. 344 och 478 f). Länsstyrelsen anser att det i detta fall finns förutsättningar som talar för en tidsbegränsning. Det är här frågan om att starta en helt ny fiskodlingsanläggning av stor omfattning och med oprövad teknik. Dessutom är detta en verksamhet där den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper kan leda till nya och ändrade reningsmetoder.

Sotenäs kommun har anfört bl.a. följande:

Sotenäs kommun vidhåller sin bedömning från yttrande i tidigare instanser att Smögenlax ansökan om tillstånd ska medges. Kommunen vidhåller även att det är mycket viktigt i detta ärende att se helheten och inte fiskodlingarna som en isolerad företeelse. Speciellt gäller detta vid bedömningen av tillåtligheten och båtadskraven kopplat till de övergripande miljömålen. Sotenäs kommun bedömer att samhällsnyttan av fördelarna med fiskodlingarna kopplat till de nationellt antagna miljömålen och livsmedelsstrategin överväger eventuell risk att inte uppnå miljö kvalitetsnormen god bottenfauna. Att uppnå så små utsläpp som möjligt, både denna sökta verksamhet och andra utsläppskällor, är av största vikt för att säkerställa ett friskt och levande hav, och därför välkomnar kommunen ambitionerna att sänka utsläppen. Sotenäs kommun arbetar själva med att minska utsläpp av näringsämnen och i det arbetet har en LOVA-projektansökan lämnats in under augusti 2019 med namnet Ett renare hav och näringsrecirkulation - Kunskapsnod Sotenäs Symbioscentrum Bohuslän. Projektet handlar om att finna hållbara systemlösningar för recirkulering av näringsämnen från såväl stora som mindre avlopp.

REMISSYTTRANDE

Miljönämnden i Mellersta Bohuslän vidhåller sin inställning i tidigare instanser att Smögenlax ansökan om tillstånd ska medges.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljööverdomstolen finner att bolagets miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som angavs i 6 kap. miljöbalken i vid ansökan aktuell lydelse. Det har heller inte anförts i målet att den skulle ha sådana brister som gör att den inte kan godkännas.

Prövningens omfattning

Smögenlax har i mark- och miljödomstolen ansökt om tillstånd för etablering av landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik i Kungshamn, Sotenäs kommun. Ansökan omfattar dels miljöfarlig verksamhet, bestående av uppförande av landbaserade fiskodlingar och utsläpp av avloppsvatten, dels vattenverksamhet vilken bl.a. omfattar bortledande av grundvatten och havsvatten samt nedläggande av intagsledningar i havet.

Mark- och miljödomstolen har i den överklagade domen i generella ordalag angett att fiskodlingsverksamheten liksom ansökt vattenbortledning är uppenbart tillåtliga. Någon fullständig prövning av verksamheterna har emellertid inte skett utan domstolens prövning har uteslutande gällt utsläppen av avloppsvattnet från den miljöfarliga verksamheten. Domstolen har därvid funnit att de yrkade utsläppen, med den valda utsläppspunkten, riskerar att försvåra uppnåendet av god status i vattenförekomsten Kungshamn s skärgård. Ansökan har därmed avslagits.

Smögenlax har i sitt överklagande till Mark- och miljööverdomstolen vidhållit sina yrkanden från mark- och miljödomstolen samt framställt två nya alternativa yrkanden

vad gäller utsläpp av avloppsvatten. Bolagets argumentation i Mark- och miljööverdomstolen har uteslutande hänfört sig till de yrkade utsläppens tillåtlighet och utsläppspunkten. Även motparternas yrkanden, tillstyrkanden och argumentation i Mark- och miljööverdomstolen har till allra största delen berört den miljöfarliga verksamhetens utsläpp och frågor hänförliga till utsläppen.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför att det endast finns förutsättningar här att pröva frågan om yrkade utsläpp av avloppsvatten till recipienten Kungshamn s skärgård är tillåtliga och under vilka förutsättningar de kan tillåtas. För det fall domstolen skulle finna att utsläppen är tillåtliga ska målet visas åter till mark- och miljödomstolen för prövning av kvarstående delar av sökt tillstånd samt för fastställande av villkor.

Utsläppspunkten

Av domskälen i den överklagade domen framgår att mark- och miljödomstolen ansett att en alternativ utsläppspunkt, belägen i ett utsjöläge utanför vattenförekomsten Kungshamn s skärgård och som Smögenlax avstått från att utreda närmare, förefaller vara lämpligare ur miljösynpunkt. Den valda utsläppspunktens lokalisering har vidare tillmätts betydelse vid domstolens bedömning att avslå ansökan.

Smögenlax har i Mark- och miljööverdomstolen gjort gällande att utsläppspunkten inte berörts närmare i mark- och miljödomstolen, utan endast diskuterats vid huvudförhandlingen. Vid det tillfället tillfrågades remissinstanserna av bolaget om en alternativ utsläppspunkt längre ut var att föredra varvid HaV svarade att det inte sågs som en lösning. Vare sig mark- och miljödomstolen eller övriga remissinstanser hade vid tillfället några synpunkter i frågan. Enligt Smögenlax borde mark- och miljödomstolen, innan domstolen meddelade den överklagade domen, ha gett bolaget tillfälle till att ytterligare redogöra för varför den alternativa utsläppspunkten inte är lämpligare än den valda.

Smögenlax har i Mark- och miljööverdomstolen redogjort för varför den alternativa utsläppspunkten valdes bort samt hänvisat till MKB:n och annat underlag. Bolaget har

sammanfattningsvis anført att befintlig ledning har erforderlig kapacitet och att recipienten klarar ytterligare belastning samt att alternativet är olämpligt ur teknisk synvinkel.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att utsläppspunktens lokalisering i förevarande mål är något som det måste ställas höga krav på för att den ansökt verksamheten ska vara godtagbar från miljösynpunkt. Mark- och miljööverdomstolen anser dock, till skillnad från mark- och miljödomstolen, att Smögenlax har framlagt tillräcklig utredning avseende den alternativa utsläppspunkten. Av utredningen framgår de överväganden som bolaget gjort och som lagts till grund för valet av utsläppspunkt. Mark- och miljööverdomstolen kan även konstatera att varken HaV eller länsstyrelsen, vare sig i samband med kommunikering av ansökan i mark- och miljödomstolen eller senare under processen, har begärt kompletterande utredning avseende den alternativa utsläppspunkten. Inte heller mark- och miljödomstolen har efterfrågat sådan utredning. Härutöver får beaktas att i såväl mark- och miljödomstolen som i förevarande prövning har parternas respektive inställning utgått från att utsläppen ska ske i den befintliga ledningen i nu aktuell vattenförekomst. Enligt Mark- och miljööverdomstolen har såväl HaV som länsstyrelsen härigenom godtagit den aktuella utsläppspunkten såsom den mest lämpliga.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar även att mycket talar för att mark- och miljödomstolen borde ha berett Smögenlax tillfälle att yttra sig ifråga om den alternativa utsläppspunkten innan målet avgjordes på de av domstolen angivna skälen. Eftersom parterna har fått tillfälle att yttra sig över denna fråga i Mark- och miljööverdomstolen får den eventuella processuella bristen anses läkt.

Mark- och miljööverdomstolen finner sammanfattningsvis att bolagets utredning avseende utsläppspunkten är tillräcklig. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att en flytt av samma utsläpp till den yttre vattenförekomsten (alternativ 2) inte har en sådan betydelse för situationen i vattenförekomsterna att det motiverar detta alternativ. I bedömningen vägs in de tekniska svårigheter som bolaget beskrivit och status för vattenkvaliteten i den yttre förekomsten. Den valda utsläppspunkten kan därmed anses vara den mest lämpliga.

Yrkade utsläpp, MKN och recipienten Kungshamn s skärgård

I målet är alltså fråga om huruvida de yrkade utsläppen överhuvudtaget är tillåtliga i recipienten Kungshamn s skärgård. Smögenlax har i Mark- och miljööverdomstolen framställt sex alternativa yrkanden avseende utsläpp av processvatten.

Recipienten

Prövningen i målet ska ske med tillämpning av äldre lydelse av 5 kap. miljöbalken och 2 kap. 3, 6 och 7 §§ miljöbalken samt med beaktande bl.a. av EU-domstolens avgörande i mål C-461/13 (den s.k. Weserdomen).

Faktorer som är relevanta för bedömning av utsläppen i förevarande mål är kopplade till övergödning.

Miljökvalitetsnormen för recipienten Kungshamn s skärgård är beslutad till god ekologisk status senast år 2027. Den ekologiska statusen har 2019 bedömts som måttlig. Klassningen har baserats på miljökonsekvenstypen övergödning som har måttlig status grundat på kvalitetsfaktorerna bottenfauna och näringsämnen. Utslagsgivande kvalitetsfaktor är bottenfauna som med hög säkerhet visar att näringsbelastningen i djupvattnet påverkar artsammansättningen på botten negativt. Påverkansanalysen visar på betydande påverkan med avseende på övergödning. Även för kvalitetsfaktorn näringsämnen är bedömningen måttlig status för kväve och fosfor sammartid, dock med större osäkerhet i klassningen (VISS, Vatteninformation i Sverige, Kungshamn s skärgård, EU_CD: SE582147-111771).

Vattenförekomsten får ett tillskott av fosfor och kväve från land och direkta punktkällor och ger också ett nettotillskott till utanför liggande vattenförekomst (SMHI Analysverktyg för övergödning i kustzon period 2014-2019). Även denna har måttlig ekologisk status, bl.a. grundat på faktorn bottenfauna.

Även om vattenförhållandena har förbättrats under senare år bedömdes den ekologiska statusen som måttlig vid det senaste bedömningstillfället 2019. Mot bakgrund av vad som framkommit om recipientens status och den fastställda miljökvalitetsnormen

bedömer Mark- och miljööverdomstolen att någon ytterligare belastning av betydelse av aktuella ämnen inte kan tillkomma utan att det riskerar att äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen.

Språngskikt m.m.

HaV har i yttranden i Mark- och miljööverdomstolen behandlat förekomsten av ett språngskikt och dess betydelse för tillåtligheten av bolagets alternativa yrkanden. Bolaget har anfört att språngskiktet har avgörande betydelse för utsläppens påverkan i recipienten och motiverar att utsläppet ska bedömas inte bara kvantitativt utan också utifrån dess påverkan på recipienten. HaV har angett att det i målet inte är visat att språngskiktet är så stabilt att det kan tas som intäkt för den begränsning av påverkan som bolaget anför. HaV ifrågasätter också bolagets uppgifter om nettotransport av näringsämnen mellan vattenförekomsten och andra vattenförekomster samt redovisar att det sker en uttransport av näringsämnen från vattenförekomsten till andra vattenförekomster.

Mark- och miljööverdomstolen kan av underlaget inte fastslå att språngskiktet i vattenförekomsten är så stabilt att utsläppen inte i nämnvärd grad skulle påverka näringstillgången i hela vattenförekomsten och därmed inverka på primärproduktionen. Att utsläppet sker under språngskiktet framstår då inte som en sådan skyddsåtgärd som kan möjliggöra ett större utsläpp än vad vattenförekomsten annars kan tåla. Med hänsyn till detta och med iakttagande av försiktighetsprincipen är det motiverat att kvantitativt bedöma bolagets utsläpp.

Utsläppens tillåtlighet och bästa möjliga teknik

Bolagets förstahandsyrkande innebär ett betydande tillskott av kväve, fosfor och organiskt material till vattenförekomsten. Yrkandet omfattar försiktighetsmått att utgående avloppsvatten renas i mekaniskt filter och behandlas med UV-ljus och ozon och att utsläppet sedan sker under språngskiktet.

I tredjehandsyrkandet har utsläppet av organiskt material, kväve och fosfor sänkts. Utsläppen utgör fortfarande ett betydande tillskott av kväve och fosfor utöver Rena Hav Sverige AB:s (Rena Hav) tillstånd. Bolaget åtar sig dock tillkommande

skyddsåtgärder för att begränsa utsläppen av organiskt material så att utsläppet tillsammans med Rena Havs utsläpp inte överstiger 60 000 kg BOD₇ per år. Begränsningen åstadkoms genom att ett mekaniskt filter med masktäthet 60 µm installeras för utgående avloppsvatten från Rena Hav. Mark- och miljööverdomstolen noterar att även den filtreringen av avloppsvatten som görs vid Smögenlax enligt bolaget ska ske på detta sätt. Yrkandet omfattar även interna åtgärder för att minska avblödningen från det cirkulerande systemet. För organiskt material innebär yrkandet en viss ökning, jämfört med den mängd uttryckt som TOC som är begränsad i Rena Havs tillstånd.

Bolagets femtehandsyrkande innebär en ytterligare sänkning av utsläppen av kväve och fosfor. Yrkandet omfattar tillkommande skyddsåtgärder för det egna avloppsvattnet i form av ett större denitrifikationsfilter genom vilket, enligt bolagets redovisning vid huvudförhandlingen i mark- och miljödomstolen, avloppsvattnet ska avledas från den interna cirkulationen. Därefter genomgår vattnet mekanisk filtrering och behandling med UV-ljus och ozon för att avdöda organismer. Till skyddsåtgärderna i femtehandsyrkandet hör även anläggande av mekaniskt filter för rening av Rena Havs utsläpp, samt ändrat omhändertagande av rejektvatten i Rena Havs anläggning.

Med detta kommer utsläppen av kväve att helt inrymmas i Rena Havs redan tillståndsgivna utsläppsmängd. Fosforutsläppet kommer fortfarande att innebära ett betydande tillskott om 2 ton per år. Detta förväntas dock ha en underordnad betydelse, jämfört med kväve, för verkningarna i recipienten.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning avseende bästa möjliga teknik är att yrkandena i första och tredje hand inte inkluderar tillgängliga och här behövliga reningstekniker för det egna avloppsvattnet från Smögenlax. Enbart filtrering och behandling mot smittämnen kan inte sägas vara bästa möjliga teknik för denna verksamhet och recipient.

Yrkandet i femte hand med de samlade åtgärder som redovisats för detta yrkande kan emellertid anses utgöra bästa möjliga teknik för den ansökta verksamheten.

Yrkandet i femte hand medför ingen ytterligare belastning än vad som redan medgivits i Rena Havs tillstånd vad avser kväve. I fråga om organiskt material mätt som BOD₇ och i det gemensamma utsläppet begränsat till 60 000 kg per år anger bolaget att mängden BOD₇ ökar med 13 000 kg/år, men att genom tillförandet av det mekaniska filtersteget på utgående avloppsvatten från Rena Hav med en maskvidd av 60 µm blir det ingen ökad påverkan av syreförbrukande ämnen. Av detta drar Mark- och miljööverdomstolen slutsatsen att det är nödvändigt både att begränsningsvärdet 60 000 kg innehålls och att det mekaniska filtret kommer till stånd för att bolagets åtagande ska vara uppfyllt.

Effekten av det tillkommande fosforutsläppet är förenad med osäkerhet. Teknik för att minska fosforhalterna i det egna avloppsvattnet torde vara tillgänglig, men har inte behandlats i målet. Bolaget har angett att kväve är tillväxthämmande i aktuell vattenförekomst och att en marginell ökning av fosfor därför inte ska kunna öka primärproduktionen. I denna fråga har HaV angett att förhållanden i Västerhavet i allmänhet leder till att kväve är den begränsande faktorn för planktontillväxt, men att frågan är komplex. Kopplingen mellan ökad fosfortillförsel och övergödningssymptom i Skagerrak är inte lika tydlig som effekten av en ökad tillförsel av kväve. Det ökade utsläppet kan därför inte sägas äventyra möjligheten att vattenförekomsten uppnår miljö kvalitetsnormen god status år 2027. Utsläppet kan därför enligt HaV godtas men motiverar att tillståndet tidsbegränsas.

Mark- och miljööverdomstolen har inte någon annan uppfattning än HaV i frågan om fosforutsläppen i femtehandsyrkandet.

Av vad som avhandlats ovan om status och MKN i recipienten, föreslagna skyddsåtgärder och bästa möjliga teknik anser Mark- och miljööverdomstolen att endast yrkandet i femte hand, i dess senaste lydelse i bolagets yttrande av den 18 december 2019, kan uppfylla kravet på att vattenkvaliteten i vattenförekomsten Kungshamn s skärgård inte får försämras på ett otillåtet sätt eller att uppnåendet av den fastställda miljö kvalitetsnormen inte äventyras.

Smögenlax andra-, fjärde- och sjättehandsyrkanden innebär samtliga att avgörandet om slutliga villkor för utsläpp av avloppsvatten ska skjutas upp under en prøvotid om tre år. Det som skiljer yrkandena åt är de mängder organiskt material, totalfosfor och totalkväve som ska tillåtas släppas ut under prøvotiden. Mot bakgrund av Mark- och miljööverdomstolens bedömning av första- och tredjehandsyrkandena och då utsläppsmängderna är avgörande för tillåtligheten kan andra- och fjärdehandsyrkandet inte bifallas. Eftersom Mark- och miljööverdomstolen funnit att tillstånd kan ges enligt femtehandyrkandet finns inte heller anledning att pröva bolagets sjättehandsyrkande.

Förutsättningar för tillstånd/motparternas tillstyrkanden

Länsstyrelsen och HaV har för sina tillstyrkanden angett ett antal förutsättningar. Dessa rör i huvudsak vilka ytterligare reningsåtgärder som ska krävas, i Smögenlax anläggning och vid Rena Hav, att tillståndet ska tidsbegränsas och att utsläppen kan kontrolleras på ett ändamålsenligt sätt.

Vad gäller reningsåtgärder i Smögenlax egen anläggning anser Mark- och miljööverdomstolen att av motparterna angivna förutsättningar uppfylls genom det krav på denitrifikationsanläggning m.m. som ingår i femtehandsyrkandet. De åtgärder hos Rena Hav som bolaget åtagit sig har angetts vara nödvändiga för att innehålla de yrkade utsläppsbegränsningarna. Det rör sig om ett mekaniskt filter i Rena Havs utgående avlopp och en ändrad hantering av rejektivatten i Rena Havs process. Mark- och miljödomstolen anser att det i denna situation inte är möjligt att i en dom besluta om försiktighetsåtgärder som avser annan än sökanden (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 juni 2016 i mål nr M 9326-15). Ansvaret för de åtgärder som ska uppfyllas hos Rena Hav ska därför i ett kommande tillstånd med villkor tillfullo åvila Smögenlax, genom att utgöra förutsättningar för tillståndet på det sätt bolaget yrkat.

Motparterna har poängterat vikten av att utsläpp från Smögenlax kan kontrolleras trots att de yrkade utsläppsgränserna delvis omfattar Rena Havs utsläpp och att de båda verksamheternas begränsningsvärden uttrycks på olika sätt samt att det kräver samverkan med Rena Hav.

Mark- och miljööverdomstolen noterar först att det behövs anläggande av och tillgång till en samlingsbrunn och en provtagningspunkt för att följa upp de av Smögenlax yrkade utsläppen. Detta i sig torde dock inte innebära en risk för bristande kontrollmöjlighet, eftersom ett fungerande avtal bolagen emellan måste upprätthållas då en gemensam utloppsledning planerats.

För organiskt material uttrycks utsläppen från Smögenlax, och för det samlade utsläpp som Smögenlax har att kontrollera, som BOD₇. Samma typ av utsläpp i Rena Havs villkor anges som TOC. Mark- och miljööverdomstolen ser inte, utifrån den planerade provtagning som Smögenlax redovisat, att villkorskontrollen för Rena Hav påverkas som följd av detta. Smögenlax kommer att behöva analysera sitt eget avloppsvatten, och det samlade avloppsvattnet, med avseende på BOD₇ utifrån det yrkande man gjort. Mark- och miljööverdomstolen bedömer dock att det inte finns hinder mot en tillräcklig egenkontroll och effektiv tillsyn vad gäller efterlevnad av ett kommande tillstånd och villkor. Den närmare utformningen av egenkontrollen får tas fram i kontrollprogrammet för verksamheten, i samråd med tillsynsmyndigheten.

Det finns även en skillnad i bolagens utsläppsbegränsningar vad avser de tidsperioder för vilka begränsningsvärden gäller. Smögenlax har yrkat en total årlig utsläppsmängd och en maximal mängd för enskilt dygn för flöde, BOD₇, totalkväve och totalfosfor. Rena Hav har istället villkor för utsläpp per dygn. Smögenlax har att säkerställa att gemensamt utsläpp inte överstiger medgiven årsmängd och måste då följa utsläppen noga under hela året för att säkerställa att tillräckligt utrymme finns kvar för bolagets återstående utsläpp under året. Inte heller i detta avseende ser Mark- och miljööverdomstolen att respektive bolags kontroll hindras eller försvåras.

Länsstyrelsen anger också att tillståndet ska utformas så att Smögenlax verksamhet på ett bindande sätt begränsas så att utsläppen tillsammans med Rena Havs utsläpp aldrig överstiger de yrkade begränsningsvärdena för BOD₇ och totalkväve. Mark- och miljööverdomstolen anser att en sådan utformning av ett tillstånd som säkerställer detta, kan uppnås genom att Smögenlax för tillståndets giltighet måste tillse att begränsningsvärdena innehålls (se ovan).

Länsstyrelsen har därtill angett som förutsättningar att frågan om kontroll och uppföljning av de gemensamma utsläppen ska regleras i kontrollprogram som ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och att delegation ska lämnas till tillsynsmyndigheten med rätt att besluta om ytterligare villkor för gemensam kontroll och uppföljning av utsläpp till vatten. Mark- och miljööverdomstolen anser att dessa frågor lämpligen hanteras i den fortsatta handläggningen i mark- och miljödomstolen.

Tidsbegränsning

Enligt 16 kap. 2 § miljöbalken får ett tillstånd ges för begränsad tid. Behovet av en tidsbegränsning ska bedömas i det enskilda fallet. Bolaget har anfört att en tidsbegränsning av tillståndet blir oproportionerligt betungande och motsätter sig en sådan. Om tidsbegränsning ändå meddelas ska den inte vara kortare än 25 år för att bolaget ska ha en rimlig möjlighet att få någon att investera flera hundratals miljoner kronor.

Både Länsstyrelsen och HaV har yrkat att tillståndet ska vara tidsbegränsat. Länsstyrelsen anger att högst 15-20 år är rimlig tid, medan HaV anser att bolagets 25-40 år inte motsvarar det behov av omprövning i en snar framtid som motiveras av förutsättningarna i målet.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att en tidsbegränsning är lämplig i detta fall, för att genom omprövning säkerställa att verksamheten har uppdaterade villkor och att bästa möjliga teknik används. Planerad verksamhet är omfattande och bygger på teknik som är delvis oprövad och som kan förväntas genomgå en kraftig utveckling i en nära framtid. Betydande utsläpp sker till en känslig recipient. Förväntad utveckling i recipienten, p.g.a. de sammantagna ändringar av utsläppssituationen som sker i området, och behovet av fortsatta åtgärder är svåra att förutsäga. Mark- och miljööverdomstolen har förståelse för att en alltför kort tid kan försvåra finansieringen, och att en omprövning inte bör komma alltför snart jämfört med när verksamheten planeras vara i full drift.

Mark- och miljööverdomstolen kommer vid en sammantagen bedömning fram till att en tidsbegränsning om 25 år inte är orimlig.

Verkställighetsförordnande

Med beaktande av utgången i målet konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att det inte är möjligt att meddela förordnande om verkställighet.

Sammanfattning

I Mark- och miljööverdomstolen har Smögenlax åtagit sig ytterligare skyddsåtgärder och därmed minskade utsläpp av organiskt material och näringsämnen till recipienten. Mark- och miljööverdomstolen finner, med de angivna begränsningar och åtgärder som ovan angetts för att begränsningsvärdena ska kunna innehållas, att utsläppen inte kan förväntas försämra vattenkvaliteten på ett otillåtet sätt eller äventyra uppnåendet av fastställd miljö kvalitetsnorm. De förhållanden som måste vara uppfyllda för detta är:

- att utsläppen begränsas enligt bolagets femtehandsyrkande,
- att samtliga utsläppsminskande åtgärder som bolaget beskrivit inom ramen för femtehandsyrkandet genomförs och
- att tillståndet tidsbegränsas till 25 år.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att den ansökta verksamheten kan få tillstånd i de delar som varit uppe för bedömning här. Mark- och miljödomstolens dom ska därför undanröjas och målet återförvisas till den domstolen för fortsatt behandling av ansökan i dess helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 14 maj 2021

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Marianne Wikman Ahlberg, referent, och Ulf Wickström samt tekniska rådet Kerstin Gustafsson.



**VÄNERSBORGS
TINGSRÄTT**
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-04-04
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4421-17

Sökande

Smögenlax Aquaculture AB

Ombud: Advokat R H och jur.kand. M W

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för etablering av landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik i Kungshamn, Sotenäs kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår ansökan
 2. Smögenlax Aquaculture AB ska utge ersättning till Länsstyrelsen i Västra Götalands län med 8 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.
-

Dok.Id 418568

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 80	måndag – fredag
462 28 Vänerns borg		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		08:00–16:00
		www.vanersborgstingsratt.domstol.se		

BAKGRUND

Väster om väg 174 i Kungshamn bedrivs idag fiskberedningsindustri av bl.a. Orkla Foods Sverige AB och Leröy Sweden AB. Utsläpp av för processavloppsvatten från verksamheterna sker i den angränsande vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård.

Den 4 februari 2016 lämnade miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Västra Götalands län bolaget Rena Hav Sverige AB (ett dotterbolag till Smögenlax Aquaculture AB) tillstånd i aktuellt område att uppföra och driva en anläggning för rening av processavloppsvatten och produktion av biogas för energiproduktion. Tillståndet omfattar rening av högst 270 000 m³ processavloppsvatten från fiskberedningsindustri. Enligt ansökan ska anläggningen bland annat ta hand om processavloppsvatten från bl.a. Orkla Foods Sverige AB och Leröy Sweden AB. Den tillståndsgivna anläggningen kommer att leda till att berört processavloppsvatten får en bättre behandling. Det renade avloppsvattnet ska ledas i en 3 000 m lång utloppsledning med utsläppspunkt på 28 m djup i vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård mellan Nissebåden och Dödholmarna sydost om Smögen. För tillståndet gäller bl.a. följande villkor (villkor 6).

Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet från reningsverket, inklusive obehandlat eller delvis behandlat avloppsvatten, som avleds till recipienten får som årsmedelvärde per driftsdygn inte överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	740 m ³ /dygn
TOC	65 kg/dygn
Totalkväve	50 kg/dygn
Totalfosfor	2 kg/dygn

För enskilda driftsdygn får följande värden inte överstiga:

Avloppsvattenmängd	1 200 m ³ /dygn
TOC	100 kg/dygn
Totalkväve	100 kg/dygn
Totalfosfor	4 kg/dygn

Med enskilt driftsdygn avses dygn, eller delar av dygn, då anläggningen är i drift och leder avloppsvatten till recipienten. Antalet driftsdygn ska registreras.

Mängden TOC och totalkväve ska kontrolleras genom flödesproportionell provtagning under minst ett dygn per vecka. Proverna ska tas ut under alternerande dygn enligt ett på förhand fastställt provtagningsschema. Begränsningsvärdet för enskilt driftsdygn anses vara uppfyllt om 90 % av antalet prover under året uppfyller ovan nämnda värden. Värdet för enskilt driftsdygn får dock aldrig överskridas med mer än 50 %.

Reningsverket ska ständigt drivas så att högsta möjliga reningseffekt uppnås. Anläggningen ska drivas så att följande reduktionsgrader, som årsmedelvärde för driftsdygn uppnås:

TOC	95 %
Totalkväve	85 %
Totalfosfor	95 %

Inkommande halter ska beräknas som den flödesviktade summan inkommande strömmar. Med. utgående halter avses de halter som uppmäts efter rening.

Enligt vad Smögenlax Aquaculture AB uppgett skulle Rena Hav Sveriges AB:s reningsverk tas i drift den 5 mars 2019.

I förevarande mål prövas en ansökan från Smögenlax Aquaculture AB om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken om tillstånd till två landbaserade fiskodlingsanläggningar med s.k. RAS-teknik (Recirkulerande Akvakultur System) i samma område som befintliga fiskberedningsindustrier och tillståndsgivet reningsverk. Ansökan avser även tillstånd att leda bort havs- och grundvatten till verksamheten liksom att utföra intagledningar för bortledning av havsvatten. Processavloppsvatten från fiskodlingar ska enligt ansökan släppas ut i vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård genom Rena Hav Sverige AB:s utloppsledning, dock utan behandling i reningsverket. Processavloppsvatten från fiskodlingarna ska istället renas i interna reningsanordningar.

Recipienten Kungshamns södra skärgård är ungefär 6 km² stor och är statusklassad för ekologisk status senast år 2013. Den ekologiska statusen har härvid bedömts som måttlig utifrån den biologiska kvalitetsfaktorn bottenfauna. Miljökvalitetsnormen är satt till god ekologisk status år 2027.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Havs- och vattenmyndigheten har avstyrkt bifall till ansökan under åberopande av att verksamheten riskerar att äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen.

Smögenlax Aquaculture AB har bl.a. hävdad att de positiva effekterna av dotterbolaget Rena Hav Sverige AB:s reningsverk ska beaktas vid bedömningen. Smögenlax Aquaculture AB har vidare gett in och åberopat ett avtal med Rena Hav Sverige AB enligt vilket Rena Hav Sverige AB utfäster sig att inom ramen för sitt tillstånd, genom ökad rening i sitt biologiska processreningsverk, minska utsläppen med samma mängd BOD₇ som Smögenlax Aquaculture AB nyttjar i sitt tillstånd.

SMÖGENLAX AQUACULTURE AB:S YRKANDEN

Smögenlax Aquaculture AB har yrkat tillstånd m.m. enligt följande.

Miljöfarlig verksamhet

Fiskodlingar

- Utföra landbaserad fiskodling på fastigheten Gravarne 3:141 (Hagaberg) med en förbrukning av maximalt 1 500 ton foder per år och
- utföra landbaserad fiskodling på fastigheten Vägga 2:501 (Ödegården) med en förbrukning av maximalt 5 500 ton foder per år och

Utsläpp av avloppsvatten

- Släppa ut avloppsvatten högst 500 000 m³ avloppsvatten per år, dock högst 5 000 m³ per enskilt driftsdygn, via befintlig avloppsledning till vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård, varvid

- i första hand

mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten som årsmedelvärde resp. för enskilda driftsdygn inte får överstiga följande värden.

BOD ₇	42 000 kg	350 kg
Totalkväve	17 800 kg	180 kg
Totalfosfor	3 400 kg	30 kg

- *i andra hand*

avgörandet av slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen från fiskodlingarna skjuts upp under en provotid på tre år från det att fiskodlingarna har tagits i drift. Under provotiden ska bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten utföra följande utredning.

Utgående vatten från fiskodlingen ska provtas minst 1 gång per månad. Provtagningen ska utföras som dygnssamlingsprov och proverna ska tas av personal med nödvändig kompetens, vara flödesproportionella och representativa för verksamheten. Vid provtagningstillfället ska dygnsvolymen av utgående vatten noteras. Samtliga prover ska analyseras bl.a. avseende koncentrationen av totalfosfor, totalkväve och suspenderat material. Resultaten av utförda analyser ska, tillsammans med noterade dygnsvolymen av utgående vatten, sammanställas i en utredning i vilket förslag till slutliga villkor för utsläpp av näringsämnen till Kungshamnns skärgård ska redovisas. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år och tre månader efter det att fiskodlingarna har tagits i drift.

Under provotiden ska som provisorisk föreskrift gälla vad som föreslagits som slutliga villkor i förstahandsyrkandet samt att bolaget ska redovisa till mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när fiskodlingarna har tagits i drift.

- *i tredje hand*

1. mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten som årsmedelvärde resp. för enskilda driftsdygn inte får överstiga följande värden.

BOD ₇	32 000 kg	350 kg
Totalkväve	15 300 kg	180 kg
Totalfosfor	2 900 kg	30 kg

2. Bolaget ska som kompensationsåtgärd tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamnns skärgård i enlighet med Rena hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med bolagets yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg.
3. Bolaget ska som kompensationsåtgärd även tillse att Rena Hav Sverige AB utför ett nytt reningssteg i sitt utlopp i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.

- *i fjärde hand*

Prövotid i enlighet med andrahandsyrkandet, dock med de justeringar och tillägg som följer av tredjehandsyrkandet.

Vattenverksamhet

Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till att

Grundvatten

- bibehålla den inom fastigheten Gravarne 3:141 under fastighetsreglering utförda uttagsbrunnen HB2 med härtill hörande anordningar samt inom brunnsområde på fastigheten Gravarne 3:141 under fastighetsreglering och fastigheten Gravarne 3:141, skrafferat med rött på karta, utföra kompletterande uttagsbrunn/uttagsbrunnar på sätt att påverkansområdet i förhållande till den befintliga uttagsbrunnen HB2 inte utökas,
- för i huvudsak produktionsändamål, från ovan nämnd uttagsbrunn/uttagsbrunnar envar eller tillsammans, bortleda grundvatten intill en sammanlagd vattenmängd av 31 500 m³/år, motsvarande i genomsnitt cirka 1 l/s,

Havsvatten

- anlägga ett strandnära vattenintag med härtill hörande anordningar inom fastigheten Gravarne 3:1 och fastigheten Gravarne 3:141 under fastighetsreglering samt nedlägga en intagsledning i havet med härtill hörande anordningar i led-

ningskorridor inom fastigheterna Gravarne 3:141 under fastighetsreglering, Gravarne 3:1, Grindholmen 1:6, Kalvbogen 1:127, Kalvbogen 1:126, Hasselön 1:74 och Vägga skärgård 1:1 enligt streckad blå linje på registerkarta del 1 norra delen, se bilaga M1.1 till miljökonsekvensbeskrivningen och streckad blå linje på södra delen av ritning över ledningsförläggning, aktbilaga 25, med erforderlig förankring på botten i havet,

- ur nämnda intagsledning, envar eller tillsammans, bortleda havsvatten med en sammanlagd vattenmängd av 500 000 m³/år och
- utföra erforderliga borrhäls- och bergschaktningsarbeten i anslutning till landfästet.

Övriga yrkanden

- En arbetstid om åtta år, räknat från dagen för lagakraftvunnen dom i tillståndsdelen,
- En igångsättningstid för de miljöfarliga verksamheterna bestäms till fyra år, räknat från dagen för lagakraftvunnet tillstånd,
- En begränsning av bolagets ersättningsrätt enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken till en tjugondel,
- Att tiden för inkommande med anspråk på ersättning enligt reglerna om oförutsedd skada bestäms till fem år, räknat från dagen för arbetstidens utgång,
- Att bolaget får ta blivande tillstånd i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft och
- Att miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

SMÖGENLAX AQUACULTURE AB:S VILLKORSFÖRSLAG.

Allmänt villkor

1. Verksamheterna ska bedrivas och anläggningarna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget redovisat i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet. Mindre ändringar av verksamheterna/anläggningarna får vidtas efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

Arbeten

2. Arbeten i vatten får endast utföras under perioden den 1 september till och med den 30 april.
3. För det fall strandnära vattenintag och intagsledning, vid landanslutningar i vatten, måste utföras medelst bergschakt får detta arbete ske endast under perioden den 1 oktober till och med den 31 mars.
4. Vid risk för utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen ut i vattnet i samband med arbetena ska omgående information lämnas till Kustbevakningen Region Sydväst (telefon +46 31 727 91 00).
5. Ledningar ska markeras på land med skyltar i enlighet med Sjöfartsverket föreskrifter och allmänna råd (SJÖFS 2007:19) om sjövägmärken.
6. I syfte att minimera negativ påverkan på sjöfartens framkomlighet ska bolaget
 - upprätta en riskanalys och handlingsplan med avseende på sjöfartens framkomlighet innan anläggningsfasen påbörjas,
 - i samråd med Sjöfartsverket fastställa en handlingsplan med relevanta åtgärder för de åtgärder som kan påverka sjötrafikförhållandena,
 - om farleder behöver stängas av helt/delvis, samråda om detta med Sjöfartsverket innan arbetets påbörjan och
 - rapportera information kring anläggningsfasen samt eventuella restriktioner i farleden minst sex (6) veckor innan arbetes påbörjan till Sjöfartsverket (Ufs-redaktionen).
7. Ägare till elkablar och rör som kommer att korsas av sökt intagsledning ska kontaktas innan arbetet med ledningsnedläggningen påbörjas.
8. Efter arbetenas slutförande ska bolaget till Sjöfartsverket sända in de uppgifter som erfordras för rättning av sjökort och nautiska publikationer. Ledningars sträckning ska bestämmas geodetiskt.

Ledningar

9. Vattenhastigheten vid intagsöppningarna får inte överstiga 0,1 m/s.
10. Ledningar och vikter eller andra anordningar som används för nedsänkning och förankring av ledningar ska vara utformade så att fiskeredskap inte riskerar att fastna.

Buller

11. Buller från anläggningarna får som begränsningsvärde inte medföra högre ekvivalenta ljudnivåer utomhus vid bostäder än,
 - 50 dBA dagtid (kl. 06.00-18.00),
 - 45 dBA kvällstid (kl. 18.00-22.00) samt lördag, söndag och helgdag (kl. 06.00-18.00),
 - 40 dBA nattetid (kl. 22.00-06.00).Maximala ljudnivåer nattetid (kl. 22.00-06.00) får inte överstiga 55 dBA annat än vid enstaka tillfällen.

De angivna begränsningsvärdena ska kontrolleras genom immissionsmätning eller närfältsmätning och beräkning. Ekvivalentvärdena ska beräknas på de tidsperioder som anges ovan med undantag från nattvärden som ska beräknas för varje timme.

Kemikalier

12. Kemiska produkter ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter ska förvaras nederbörds-skyddat.

Lukt

13. Verksamheterna ska bedrivas så att luktolägenheter förebyggs och begränsas. Om luktolägenhet trots detta uppkommer från verksamheterna ska åtgärder vidtas i syfte att minimera olägenheterna.

Kontrollprogram

14. Kontrollprogram för verksamheterna ska upprättas i samråd med tillsynsmyndighet.

Upphörande av fiskodlingsverksamheterna

15. Om fiskodlingsverksamheterna i sin helhet eller i någon del upphör ska bolaget till tillsynsmyndigheten ge in en plan avseende omhändertagande av utrustning och lagrade kemiska produkter samt efterbehandling av de föroreningar som fiskodlingsverksamheterna kan ha gett upphov till.

ANSÖKAN

Smögenlax Aquaculture AB har anfört följande.

Orientering

Smögenlax Aquaculture AB har för avsikt att anlägga två landbaserade fiskodlingsanläggningar på industriområde vid Hagaberg respektive Ödegården i Kungshamn, Sotenäs kommun. Inom industriområdet bedrivs redan i dag verksamheter inom fiskberedningsindustrin av bl.a. Orkla Foods Sverige AB och Leröy Smögen Seafood AB. Inom industriområdet finns även en fettåtervinningsanläggning, Hoglins Recycling AB. Vidare har Rena Hav Sverige AB, som är sökandens helägda dotterbolag, erhållit tillstånd till anläggande av ett processreningsverk och en biogasanläggning inom industriområdet. Den avloppsledning som Rena Hav Sverige AB kommer att använda i sin verksamhet, för utsläpp av processavloppsvatten, ägs för närvarande av Orkla Foods Sverige AB. När Rena Hav Sverige AB har anlagt sitt processreningsverk och biogasanläggning kommer Rena Hav Sverige AB att ta över driften av den befintliga avloppsledningen.

Smögenlax Aquaculture AB ser en stor potential i att kunna odla fisk på ett mer miljömässigt och kontrollerat sätt avseende såväl risk för sjukdom hos fisken, fiskens förhållanden under tillväxtperioden och utsläppen från anläggningarna. An-

läggningarna ska vara s.k. fullständiga RAS-anläggningar (Recirkulerande AkvakulturSystem), vilket innebär att vattnet kommer att recirkuleras i odlingarna och renas i en intern reningsanläggning. Ett visst mått av förbrukning/tillsättning av vatten måste dock göras även i sådana anläggningar då vatten avdunstar och spill fås i vissa reningssteg, såsom vid renspolning av mekaniska filter. För att vara definierad som fullständig RAS-anläggning bör inte mer än 10 procent av den totala vattenvolymen bytas ut per dygn. Tekniken bedöms vara bästa möjliga teknik, BAT, avseende fiskodling. Systemlösningen kring fiskodlingarna är i stort sett helt slutna och avancerad reningsteknik med bl.a. denitrifiering kommer att användas.

Den totala mängd vatten som avgår från fiskodlingarna är maximalt 500 000 m³ avloppsvatten per år vid fullt utbyggda anläggningar. Utsläppet av avloppsvatten kommer ske i befintlig avloppsledning som sökandens helägda dotterbolag, Rena Hav Sverige AB, kommer att använda sig av vid utsläpp från sin tillståndsgivna anläggning. Befintlig utsläppspunkt ligger inom vattenförekomsten Kungshamn södra skärgård. Med anledning av de mycket höga krav på rening av både ingående och utgående vatten som föreligger har fullständiga RAS-anläggningar, ett utsläpp som är cirka 5 procent av en havsbaserad kassodling med avseende på kväve och fosfor.

Fiskodlingen på Hagaberg kommer fullt utbyggt att producera cirka 1 000 ton fisk och ha en foderåtgång av cirka 1 500 ton per år. Smolt kommer att produceras med ett antal av cirka 1,5 miljoner per år. Odlingen byggs för framtagande av smolt från ägg upp till en valfri storlek upp till cirka 5 kg.

Fiskodlingen på Ödegården kommer fullt utbyggt att producera cirka 4 000 ton fisk och ha en foderåtgång av cirka 5 500 ton per år. Odlingen byggs för framtagande av fisk från cirka 100 gram upp till en storlek om cirka 5 kg.

Stora samordningsvinster kommer att kunna erhållas då odlingarna etableras i närheten av Rena Hav Sverige AB:s biogasanläggning och avloppsreningsverk. Slam, fekalier och andra restprodukter med biologiskt ursprung kommer att levereras till

biogasanläggningen och överskottsenergi från biogasanläggningen kommer att kunna användas i fiskodlingarna.

I anslutning till anläggningen vid Ödegården kommer det även att finnas ett slakteri samt fiskberedning. Slakteri- och fiskberedningsverksamheten kommer att hanteras separat och behandlas således inte i denna tillståndsansökan. En anmälan avseende miljöfarlig verksamhet C-anläggningar (för slakteriet) är inlämnad till Sotenäs kommun - Miljönämnden i mellersta Bohuslän. En anmälan kommer även att inges avseende beredning. Vidare är en ansökan om godkännande av livsmedelsanläggning ingiven till Livsmedelsverket.

För att få vatten till fiskodlingsanläggningarna planeras havsvatten om en sammanlagd mängd av 500 000 m³ att tas in via ett strandnära intag i direkt anslutning till Hagaberg och/eller en längre intagsledning med intagspunkt på drygt 30 meters vattendjup strax öster om Hållö. För detta ändamål kommer nya intag att anläggas.

Bolaget avser även att bibehålla utförd uttagsbrunn, HB2, med härtill hörande anläggningar samt utföra kompletterande uttagsbrunn/uttagsbrunnar inom definierat brunnsområde och ur dessa, envar eller tillsammans, bortleda grundvatten med en volym som i medeltal motsvarar 1 l/s, max 31 500 m³/år.

Ansökan omfattar sammanfattningsvis i huvudsak följande åtgärder.

- Landbaserade fiskodlingar, inklusive utsläpp av avloppsvatten,
- utförande av uttagsbrunn/uttagsbrunnar,
- bortledande av grundvatten,
- bortledande av havsvatten samt
- nedläggande av intagsledningar i havet.

Fastighetsförhållanden och rådighet m.m.

Föreslagna vattenintag med härtill hörande anläggningar berör fastigheterna Gravarne 3:1, Grindholmen 1:6, Hasselön 1:74 och Vägga Skärgård 1:1 som ägs av Sotenäs kommun, fastigheten Kalvbogen 1:126 som ägs av KB Svero, fastigheten Kalvbogen 1:127 som ägs av Kustbygg Bohuslän AB och Gravarne 3:141 under

fastighetsreglering som ägs av Rena Hav Sverige AB. Smögenlax Aquaculture AB har tecknat servitutsavtal med Sotenäs kommun för nedläggning av reservvattenintag och intagsledning på kommunens fastigheter Gravarne 3:1, Grindholmen 1:6, Hasselön 1:74 och Vägga Skärgård 1:1. Bolaget har vidare tecknat servitutsavtal med KB Svero för nedläggning av intagsledning på fastigheten Kalvbogen 1:126, med Kustbygg Bohuslän AB avseende fastigheten Kalvbogen 1:127 och med Rena Hav Sverige AB angående anläggande av reservvattenintag och nedläggande av intagsledning avseende fastigheten Gravarne 3:141 under fastighetsreglering. Tillståndssökt uttagsbrunn och brunnsområde ligger på fastigheten Gravarne 3:141 under fastighetsreglering och fastigheten Gravarne 3:141 som ägs av Rena Hav Sverige AB. Servitutsavtal för grundvattenuttaget har tecknats mellan Smögenlax Aquaculture AB och Rena Hav Sverige AB. Smögenlax Aquaculture AB har således markåtkomst och erforderlig vattenrättslig rådighet för utförande av tillståndssökt vattenverksamhet.

Sökta verksamheter bedöms inte strida mot gällande planbestämmelser.

Plan- och höjdsystem samt vattenstånd

I ansökan förekommande höjdangivelser hänför sig till RH 2000, om inte annat anges. För angivelser i plan hänförs till SWEREF 99 12 00. Medelvattenståndet i Smögen för 2017 har av SMHI beräknats till -0,04 m uttryckt i höjdsystem RH2000. Högsta respektive lägsta observerade vattenstånd relativt medelvattenståndet är enligt SMHI:

Högsta observerade havsvattenstånd, HHW	+1,50 m
Lägsta observerade havsvattenstånd, LLW	-1,14 m

Befintliga förhållanden

Utmed den svenska västkusten strömmar bräckt vatten från Östersjön i en markerad ström, kallad den Baltiska strömmen. Genom påverkan av jordrotationen följer denna ytström av bräckt vatten i huvudsak längs den svenska kusten. Havsvattnet utanför svenska västkusten är nästan alltid densitetsskiktat till följd av det stora utflödet av bräckt vatten från Östersjön och som till en del fylls på av vattendragen längs kusten, inte minst av Göta älv. Skiktningen av vattnet är som starkast under

sen vår och sommar då utflödet från de norrländska älvarna är som störst. Detta ger de lägsta salthalterna i ytan och ett starkt språngskikt. Under hösten blir skiktningen svagare genom mindre sötvattenutflöde från älvar, medan den ökar igen under vintern då kraftverken i norrlandsälvarna går för fullt.

Språngskiktet, övergången mellan det bräckta ytvattnet och saltare djupvatten, ligger normalt mellan 10 och 20 m djup. Kraftiga pålands- respektive frånlandsvindar skapar stora variationer i språngskiktets nivå. Ju kraftigare vind, desto större språngskiktsvariationer. Språngskiktsvariationerna fungerar i skärgårdsområden som en membranpump. Vid frånlandsvind stiger språngskiktet och en stor volym djupvatten från öppna havet strömmar in i skärgårdsområdet. Vid pålandsvind sjunker språngskiktet, vilket på motsvarande sätt ger en kraftig utströmning av djupvatten ut ur skärgårdsområdet.

Omblandningen i vertikalled genom det starka sommarsprångskiktet är mycket begränsad, främst i skärgårdsområdet men även i öppna havet utmed Västkusten, vilket har en avgörande betydelse för att undvika att näringsrikt avloppsvatten når upp till den produktiva delen av vattenmassan, dvs. ovan språngskiktsnivå.

Av genomförd bottenkartering framgår att i sunden innanför Grindholmen och Haselö, består ledningskorridoren för intagsledningen generellt av en flack och slät mjukbotten kantad av områden med berg i dagen och ströblock, vilket är gynnsamt ur ledningsförläggningssynpunkt. Norr om Smögenbron dominerar gyttjelera med inblandning av skalrester i de flacka områdena. Mellan Smögenbron och södra delen av Rösholmen passeras ett område med sand/skal som dominerande bottenmaterial. Vattendjupet uppgår här till cirka 17 - 20 m. Söder om Rösholmen sker en övergång från ett område med ett mer sandigt bottensubstrat till mjukbotten bestående av lera. Denna botten typ fortsätter därefter längs ledningskorridoren för intagsledningen fram till Skäret i gapet där ytterligare ett område med sand/skal kommer att passeras. Där intaget placeras uppgår vattendjupet till drygt 30 m och sedimenten i området utgörs av finsediment i form av lera.

Under 2015 utfördes en marinbiologisk undersökning av förekomst och status för ålgräs, *Zostera Marina*, i grundområdet utanför Hagaberg. Undersökningen utfördes med en undervattensrobot med kamera, en så kallad ROV. Såväl reservvattenintag som intagsledning är lokaliserade norr om område med ålgräs.

Berggrunden i området är kristallin och utgörs av fin-medelkornig röd granit, Bohusgranit. Uttag av 1 l/s kommer att medföra en avsänkning av grundvattennivån inom det området som har beräknats som hydrauliskt påverkansområde (avsänkning = 0 m), och som sträcker sig 450 meter från brunnen. Inom påverkansområdet finns inga skyddsobjekt som kommer att påverkas genom sänkta grundvattennivåer i berggrunden. Inom påverkansområdet förekommer, enligt SGU:s brunnsarkiv, inga bergborrade brunnar.

Områdesskydd och andra skyddsintressen

Identifierade riksintressen i området kring fiskodlingen är riksintresse yrkesfiske, hav och hamn, riksintresse naturvård, riksintesse friluftsliv och rörligt friluftsliv, riksintesse totalförsvar - sjöövningsområde och riksintesse obruten kust. I närområdet till fiskodlingsverksamheten finns även fyra Natura 2000-områden; Ramsviklandet, Soteskär, Åbyfjorden och Nävekärr.

Aktuellt område på Hagaberg där fiskodlingen ska anläggas ligger inte inom strandskyddat område. Vidare är strandskyddet upphävt på den del av området på Hagaberg där brunnen/brunnar ska anläggas samt landanslutning ska ske.

Strandskydd föreligger däremot i vattenområdet utanför Hagaberg där intagsledning ska läggas ned och strandnära reservvattenintag ska anläggas. Vidare föreligger även utvidgat strandskydd i vissa vattenområden där den intagsledningen ska nedläggas. Strandskyddet kommer dock inte att påverkas mer än den momentana inverkan vid anläggningsfasen, dvs, vid nedläggningen av intagsledning och anläggande av reservvattenintag. Strandskyddets syfte påverkas således inte.

Utsläppet av renat avloppsvatten från fiskodlingarna ska primärt ske via Rena Hav Sverige AB:s befintliga avloppsledning med utsläppspunkt väster om Dödholmarna inom vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård, SE582147-111771. Den ekologiska statusen för vattenförekomsten har fastställts till måttlig status och kvalitetskravet är god ekologisk status år 2027. Bedömningen baseras på resultaten från bottenfauna i en intilliggande vattenförekomst och inte i den aktuella vattenförekomsten. Vattenförekomsten bedöms inte uppnå god kemisk status (exklusive kvicksilver och polybromerade difenyletrar). Bedömningen bygger på mätdata för tributyltenn (TBT) från ytsediment. Som miljöproblem i vattenförekomsten anges övergödning och syrefattiga förhållanden samt miljögifter som skäl för statusklassningen. Kvalitetskravet är satt till god kemisk ytvattenstatus år 2027.

Fram till runt 2000 har det skett utsläpp i yt- och språngskiktsvatten från olika fiskberedningsindustrier i Kungshamn och Smögen. Efter hand har dessa utsläpp förts över till utsläpp i djupvattnet. Utsläppet av syreförbrukande substanser i avloppsvattnen har sänkts från över 500 ton COD/år i slutet av 1990-talet till idag ca 230 ton COD/år. Efter utbyggnad av Rena Hav sjunker utsläppen till 120 ton COD/år för att med Smögenlax öka till ca 170 ton COD/år eller till ca 1/3 av utsläppen 2012. Framtida utsläpp av syreförbrukande ämnen kommer att uppgå till totalt ca 13 % av dagens naturliga sedimentation i djupvattnet inom vattenförekomsten, varav endast 4 % kommer från Smögenlax.

Utgående avloppsvatten från Smögenlax Aquaculture AB kommer att filtreras ner till en partikelstorlek på endast 60 µm. Det innebär att partiklar i bolagets avloppsvatten kommer att spridas över mycket större distanser och sannolikt till en del utanför vattenförekomsten. Under alla förhållanden blir spridningsområdet för partiklar från Smögenlax utsläpp betydligt större jämfört med dagens utsläpp i Orkaledningen.

Det finns goda skäl att anta att dagens bottenförhållanden i vattenförekomsten Kungshamn s skärgård är förhållandevis bra, trots en lång historik av föroreningsbelastning. Förklaringen kan rimligen sökas i den goda vattenomsättningen för yt- och

djupvatten. Baserat på erfarenheter från återkolonisering av botten i Saltkälleforden och Byfjorden finns det skäl att förvänta sig en gradvis förbättring av bottenfaunan inom vattenförekomsten under de närmaste 5 - 10 åren. Samtidigt som det finns skäl att anta att en sådan process redan pågår.

Vattenförekomsten Kungshamn s skärgård provtogs 2017 på bottenfauna. Provtagningen var en del av Västra Götalands Mätkampanj 2017 för bottenfauna och analysdata visade på Måttlig status (20:e percentilen av BQI motsvarande 9,08). Studien 2017 grundade sig på fem stationer men då den nordligaste och sämsta stationen låg inom ett annat djupintervall än övriga stationer har den inte kunnat användas vid statusklassningen utan en expertbedömning har utförts där statusen grundar sig på endast fyra stationer, dvs. de som återfinns djupare än 20 m. För att få ett aktuellt underlag till statusklassning av vattenförekomsten, där samtliga stationer återfanns djupare än 20 m, utförde bolaget 2018 en bottenfaunastudie utifrån tidigare föreslaget recipientkontrollprogram. Vid den förnyade provtagningen under 2018, där totalt 15 stationer provtogs, erhöles resultat som visade på att bottenfaunaförhållandena var förhållandevis bra i den centrala djuprännan från öppet hav i söder och in till Byttelocket. 20:e percentilen av det beräknade BQI-värdet uppgick till 11,44, dvs, relativt nära gränsen 12,0 till God ekologisk status för bottenfaunan och betydligt högre än motsvarande data för 2017.

Bottenfaunan i M Bohusläns skärgårds kustvatten är klassad som Måttlig status och med BQI-värden som i medeltal är lägre än vad ovan redovisad undersökning från 2018 visade i Kungshamn s skärgård. Sammantaget finns det god anledning att anta att bottenfaunan i vattenförekomsten Kungshamn s skärgård återhämtar sig i ungefär samma takt som bottenfaunan i den angränsande vattenförekomsten i M Bohusläns skärgårds kustvatten. Dock med reservationen att den del som ligger norr om Byttelocket nära gamla, grunda utsläppsplatser och i kanalen norröver, även i fortsättningen under många år kommer att uppvisa sämre bottenfaunastatus. Trots detta finns det i området uppe vid Hagaberg ett stort område med ålgräs.

Varken gällande miljö kvalitetsnormer för omgivningsluft eller gällande utomhusriktvärden för industribuller kommer att överskridas.

Föreslagna åtgärder för miljöfarlig verksamhet

Anläggningen vid Hagaberg är en landbaserad fiskodling med en förbrukning av maximalt 1 500 ton foder per år med en vattenvolym om cirka 7 500 m³. Anläggningen kommer att innehålla en smoltanläggning med en produktion av cirka 1,5 miljoner smolt årligen och en grow-out anläggning med maximal produktion om cirka 1 000 ton fisk årligen vid full drift.

Anläggningen vid Ödegården är en landbaserad fiskodling med en förbrukning av maximalt 5 500 ton foder per år med en vattenvolym om cirka 24 000 m³. Anläggningen kommer vid full drift ha en produktion om cirka 4 000 ton fisk.

Bolaget planerar att använda åttkantiga tankar i betong där målsättningen är att 1 000 ton fisk i en volym om cirka 6 000 m³ per odling ska klara ett utbyte av vatten om cirka 325 m³ per dag eller cirka 5 procent per dag. Det vatten som används i produktionsbassängerna behöver olika salthalt beroende på storleken på fisken. För en bra växt hos fisken bör salthalten ligga mellan cirka 2,0 - 2,5 procent. Salthalter erhålls genom en mixning av olika vattentyper. I vissa fall kommer högre salthalter att bli nödvändiga.

Ett slutet system ställer krav på att vattnet renas med olika metoder. För att undvika alger och oönskade mikroorganismer i systemet kommer allt inkommande vatten att renas (steriliseras) med ozon och UV-ljus. Sterilisering av vatten sker även vid recirkulering av vatten samt innan vatten avleds till recipienten. Inledningsvis i reningsprocessen tas fekalier och foderrester i form av partikulära material (innehållande både kväve och fosfor) bort med mekaniska filter/partikelfilter. Vidare sker en biologisk rening, som primärt har som uppgift att avlägsna utsöndringsprodukter (ammonium och fekalier) men kan även inom ett visst omfång avlägsna organiska partiklar, som den mekaniska reningen inte fångar upp.

Den biologiska reningen görs i recirkulerande akvakulturanläggningar, i stort sett alltid i biofilter, där en film av bakterier gror på ett medium, oftast tillverkat av plastmaterial. Fördelen med att använda biofilter är bl.a. att det kan ta emot en hög hydraulisk belastning utan att biomassan sköljs bort. Bolaget avser att använda ett nitrifikationsfilter med MBBR-teknik, med s.k. "biobärare". Detta har visat sig vara en mycket driftsäker lösning, om vattenkemin kan hållas på konstanta nivåer. Bolaget kommer vidare att använda ett egenutvecklat denitrifikationsfilter som är utprovat i pilotanläggning i Kungshamn.

Bolaget avser att ha dubbla pumpar monterade i pumpstationen, varav en är nödvändig för att till envar i tid uppnå fullgod cirkulation. Vid utebliven funktion på huvudpumpen träder reservpumpen automatiskt in. Kontinuerligt vattenflöde genom fisktankarna behövs då bl.a. fiskarna förbränner syre under ämnesomsättningen. I situationer med för lite syre tillgängligt kommer extra syre att tillsättas, men det kan även vara behövligt att öka vattenflödet, stoppa utfodringen och reducera vattentemperaturen. Avgasning, degassing, av vattnet kommer att användas för att koncentrationen av CO₂ ska ligga på acceptabla nivåer. Slam avskiljs i första hand från partikelfiltren och består i huvudsak av fekalier och foderrester. En mindre mängd slam kommer även från denitrifikationsfiltren i vattenreningen och fångas antingen upp i slamuppfångningssystemen i fisktankarna eller i partikel filtreringen

Ytterligare intern rening är planerad att ske med hjälp av en algodling som ägs och drivs av Swedish Algae Factory AB. Denna algodling omfattas dock inte av ansökan. Det kan i detta sammanhang nämnas att sedan över ett år har sökanden och Swedish Algae Factory AB en testanläggning bestående av lax- och algodling i symbios, där optimal symbios för så hög alg tillväxt som möjligt håller på att utvecklas.

Insatsvaror i verksamheten utgörs av foder, fiskägg och smolt. Leverans av foder och smolt kan framöver komma att transporteras med båt.

Ansökan om miljötillstånd för fiskodlingar baseras i Sverige på mängd använt foder i ton. Det preciseras inte i vilken kvalitet eller konsistens detta foder befinner sig i vid tillförsel till fisken i fiskodlingen. Smögenlax har för avsikt att köpa standard-torrfoder men även ha en tillverkning av foder baserat på tillvaratagande av de avfallsströmmar av fisk som annars skulle gå till biogastillverkning. Smögenlax strävar efter minimal foderanvändning och optimal tillväxt och kvalitet

Foder består till största delen av fett, protein och kolhydrater samt till mindre del av mineraler och vitaminer. Utöver detta tillsätts även i liten mängd ämnen, s.k. fodertillsatser, som har visat sig nödvändiga för, eller ha en positiv inverkan på fiskens tillväxt och hälsa, slutprodukts kvalitet eller för att förbättra fodrets tekniska kvalitet (t.ex. hållbarhet, blandbarhet etc.). Det kan t.ex. vara antioxidanter, bindemedel, pigment eller vitaminliknande föreningar. Användningen av fodertillsatser regleras av EU (Register of Feed Additives, No 1831/2003).

Foderkoefficienten varierar beroende på fiskens storlek, temperatur, salthalt, strömning, vattenkemi och hur fisken mår. Större fisk kräver mer foder och får således en högre foderkoefficient. Koefficienten beräknas på följande sätt $FCR = \text{Tillfört foder} / \text{biomassetillväxt}$ av foder. Om ett kg foder tillföres och biomassan växer 1 kg så är $FCR = 1$. Normalt i branschen är att FCR baseras på det torrfoder i pelletsform som finns tillgängligt från de stora producenterna i Norge och Finland. I havsbaserade odlingar ligger FCR normalt mellan 1,1 - 1,3 för en fullvuxen slaktbar lax (*Salmo Salar*).

I de första RAS-anläggningar som byggts och som nu producerar lax har betydligt lägre FCR uppmätts, ner mot 0,8 under vissa förutsättningar vilket är en mycket stor skillnad, både ekonomiskt och ur miljöbelastningssynpunkt. Smögenlax har tillgång till motsvarande teknologi, och planerar bygga sin anläggning för att uppnå minimal FCR. Således skulle FCR mellan 0,8 - 1,1 kunna påräknas även i Smögenlax Aquaculture AB:s anläggning, om normalt torrfoder skulle användas till 100 procent. Dock har bolaget planer på att gå steget längre och mikroproducera eget foder baserat på restprodukter från lokal industri. Ett projekt pågår för att formulera detta

foder. Vilka egenskaper detta foder kommer att få är ännu okänt. Speciellt fukthalt och innehåll av "icke-näring", exempelvis benrester, påverkar FCR. FCR kan komma att öka vid användning av eget mikroproducerat foder, av strikt beräkningsmässiga grunder. FCR som traditionellt mått på fodereffektivitet är helt enkelt inte adekvat om foder med andra egenskaper och ursprung införs. Bolaget menar att om restprodukter från lokal industri kan användas till foder, så får Smögenlax en mer effektiv användning av resurser, trots att traditionellt beräknat FCR ökar.

Renat och steriliserat avloppsvatten (vatten från odlingsbassängerna) kommer att ledas ut via befintlig avloppsledning från Rena Hav Sverige AB:s anläggning. Utsläpp från fiskodlingen går genom separat biobädd och delvis algodling samt behandlas med UV och ozon före utsläpp till recipient. Utsläpp av renat avloppsvatten från odlingen vid Hagaberg kommer att vara cirka 100 000 m³ per år vid full drift och från odlingen vid Ödegården rör det sig om cirka 400 000 m³ per år.

Smögenlax Aquaculture AB har vidtagit flera försiktighetsåtgärder. Den största försiktighetsåtgärden är att utsläppet sker under språngskiktet. Att utsläppet görs i en av djuprännorna ut från den inre bassängen runt Byttelocket är vidare gynnsamt, eftersom uttransporten till öppna havet blir effektivare vid utström jämfört med övriga nuvarande och tidigare utsläpp inne i den inre djupbassängen. En ytterligare försiktighetsåtgärd är att utgående avloppsvatten filtreras, vilket i sig innebär en rening av avloppsvattnet då filtreringen tar bort partiklar som innehåller kväve, fosfor, BOD₇ och allt annat som kan finnas i partiklar.

De primära förorenande ämnena vid fiskodling är organiska ämnen (BOD₇), kväve (N) och fosfor (P). Suspenderande ämnen är stora partiklar, som innehåller en kombination av vart och ett av de olika nämnda ämnena. Mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det utsläpp som avleds från fiskodlingarna till recipienten kommer som årsmedelvärde inte överstiga 42 000 kg BOD₇, 17 800 kg totalkväve och 3 400 kg totalfosfor.

Den totala genereringen av BOD₇, totalkväve (N) och totalfosfor (P) som genereras i de ansökta verksamheterna varierar beroende på driftsätt och typ av foder som används. Bolaget räknar med att odlingarna tillförs totalt cirka 425 ton N och cirka 55 ton P i fodret. Reningen i sökt anläggning uppskattas till cirka 93 - 95 procent av P och N. Bolaget uppskattar den totala mängden genererad BOD₇ till cirka 1 000 - 2 000 ton per år vid en produktion av 5 000 ton lax. Reduceringsgrad inklusive mekanisk rening blir i storleksordningen 88 - 94 procent.

Gällande alternativa och/eller kompletterande reningsmetoder för att ytterligare reducera utsläpp av N och P till recipient, så måste två försvårande faktorer tas med i betraktelsen; avloppsvattnets betydande salthalt och stora vattenmängder med redan (relativt) låga halter av både N och P. På grund av kombinationen av dessa faktorer är en del tekniker på marknaden olämpliga ur ett perspektiv där en stabil drift ska uppnås. Anammox och Struvitreaktorer är exempel på sådana tekniker som valts bort ur driftsstabilitetssynpunkt.

I praktisk mening är de kompletterande tekniker som står till buds biologiska reaktorer av exempelvis MBBR- (Moving Bed Biofilm Reactor) eller SBR- (Satsvis Biologisk Rening) typ. Gemensamt för dessa är att de är relativt platskrävande, innebär en betydande investering, samt förbrukar energi, eventuellt kolkälla och underhållsresurser för att fungera. Vid evaluering av miljönyttan av ytterligare rening måste därför minskade utsläpp av N och P ställas i relation till miljöpåverkan av ökad energiförbrukning och ökad användning av konstruktionsmaterial i byggskedet och löpande miljöeffekt av underhållsinsatser.

Estimat för att reducera halter av N och P med ytterligare cirka 20 procent:

- Ytterligare cirka 250 - 500 m² mark och byggnad till en investeringskostnad om cirka 2,5 - 5 miljoner kr.
- MBBR- eller SBR-anläggning, med tankar, omkörare, luftare, övervakning etc. som slutrening till en investeringskostnad om cirka 10 miljoner kr.
- Ytterligare ett årsverk arbetsinsats för tillsyn och övervakning.
- Energianvändning i storleksordningen 500 - 1000 MWh per år.
- Ytterligare underhållsbudget på 500 000 - 1 000 000 kr per år.

De ekonomiska konsekvenserna är för stora för att motivera ytterligare rening (dvs. en ytterligare rening av de efter rening återstående 5 - 7 procenten av P och N). Vidare är den samlade miljönyttan är ytterst oklar; det är inte självklart att miljönyttan är positiv i ett helhetsperspektiv.

Utsläppet av det renade och steriliserade avloppsvattnet kommer att ske på 27 meters djup med god marginal till språngskiktet som normalt ligger på djup mellan 12 och 14 meter i detta område. Genom att släppa avloppsvatten, som trots reningen innehåller en viss mängd näringsämnen, på djup under språngskiktet undviks att vattnet släpps där fotosyntes pågår.

Vattentemperaturen kommer vid utsläppspunkten att ha nått motsvarande vattentemperatur som råder i det omgivande vattnet då det kyls ner till omgivningstemperaturen under tiden det transporteras genom utsläppsledningen. I fiskodlingen kommer saltvatten att blandas med sötvatten i sådana proportioner att salthalten i utgående vatten från laxodlingen kan variera från rent saltvatten till cirka 20 promille. I normalfallet kommer ett samlat utsläpp från dessa verksamheter medföra att i avloppsvattnet utgörs 60 - 65 procent av detta blandvatten och resten sötvatten, vilket ger en salthalt inom intervallet 13 - 18 promille. Eftersom utsläppet förläggs till 27 meters djup, kommer odlingsvattnet att inlagras i bottenvattnet, dvs. mellan botten och vid tillfället rådande språngskiktsnivå.

Dagvatten kommer att uppkomma inom området för de olika odlingarna. Bolaget kommer delvis att nyttja kommunens befintliga dagvattenledning, ytterdiameter av 250 mm, och dels anläggs en ny ledning som även betjänar Rena Hav Sverige ABs anläggningar inom samma område.

Föreslagna åtgärder för vattenverksamhet

För produktionen i fiskodlingsverksamheterna behövs vatten framförallt till odlings-tankarna, men även för städning, sanitet, kylning samt kompensation för avdunstning. Det vatten som används i odlingsbassängerna vid fiskodlingarna behöver ha

olika salthalt beroende på storleken på fisken. 1 ägg- och smoltproduktion ska vatten vara saltfritt, men hos de större fiskarna kan salthalten variera. För en bra tillväxt hos fisken bör salthalten ligga mellan cirka 2,0 - 2,5 procent. Salthalter erhålls genom en mixning av olika vattentyper.

Vattenbehovet uppgår till cirka 631 500 m³/år fördelat på 100 000 m³ kommunalt dricksvatten, 31 500 m³ grundvatten samt 500 000 m³ havsvatten. Den totala mängd vatten som avgår från fiskodlingarna är maximalt 500 000 m³ per år vid fullt utbyggda anläggningar. Vidare kommer sanitärt vatten att avledas via det kommunala VA-nätet.

Havsvatten till fiskodlingarna kommer sannolikt huvudsakligen att tas in via ett strandnära vattenintag. Intaget utgörs av en polyetenledning med en ytterdiameter av cirka 280 mm och med en maximal kapacitet av cirka 50 l/s, motsvarande 4 320 m³/dygn. Intaget som placeras på cirka 3 - 4 meters vattendjup i befintlig undervattensslänt vid strandkant strax utanför pumpstationen. Intaget förses med en intagstratt som förutom att fungera som en grovsil även ska skapa en låg inströmningshastighet för att minimera risken för att fiskyngel, maneter etc. sugas med in i intaget.

Havsvatten till fiskodlingarna kan även komma tas in via en polyetenledning med en ytterdiameter på 350 mm, som förläggs direkt ovan botten längs föreslagen ledningskorridor. Ledningen ges en maximal kapacitet om cirka 25 l/s, motsvarande 2 160 m³/dygn, och den totala ledningslängden cirka 3,9 km. Vald ledningssträcka bedöms medföra minst påverkan på naturmiljön och vara mest lämplig med hänsyn till bl.a. bottenprofilen, ledningslängden, sjöfarten, fisket och kostnaden.

Placeringen av den längre ut liggande intagspunkten baseras bl.a. på kravet på bra vattenkvalitet för fiskodlingen, dvs. ett rent vatten med hög salthalt. Detta erhålls på större djup, i detta fall på cirka 30 meters djup. Själva intaget placeras på ett fundament så att intag av vatten kommer att ske cirka 1 - 1,5 meter ovan botten. Intaget utformas så att inströmningshastigheten gradvis ökar inne i intagskonstruktionen, vilket möjliggör för exempelvis fisk och kräftdjur att vända om innan strömhastig-

heten blir för hög. Preliminärt väljs en intagskonstruktion utformad som en tratt där inströmning sker från sidorna.

Sjöledningarna ansluts mot land vid Hagaberg där de kopplas in i ett pumphus som förläggs cirka 25 - 30 meter från strandlinjen. Pumparnas placeras preliminärt på nivån -1, dvs. i nivå med lägsta lågvatten. Eftersom stranden består av berg kommer såväl bergschakt som hammarborrning att erfordras för att kunna ansluta ledningarna till pumphuset. Vid landanslutningen för intagsledningen kommer en hammarborrning att behöva genomföras. Strandlinjen består av berg i dagen och hammarborrning för intagsledningen kommer därför att genomföras ut till cirka 5 - 7 m vattendjup. Preliminärt kommer ledningen att kunna läggas direkt på botten i området utanför landanslutningen. Ytterligare hammarborrning erfordras för det strandnära vattenintaget som förläggs vid sidan av intagsledningen. Hammarborrning sker i det här fallet till något lägre vattendjup, cirka 3 - 4 meter. Om det mot förmodan inte skulle vara möjligt att genomföra hammarborrning kommer en grundare ledningsgrav genom bergschakt (sprängning) att behöva anordnas från pumphuset och ut i vattenområdet. Ansökan innefattar även en sådan alternativ förläggningsmetod.

YTTRANDEN OCH BEMÖTANDE

Vattenmyndigheten

Aktuell vattenförekomst är statusklassad för ekologisk status senast 2013. Vid tillfället för statusklassningen, som sker vart 6:e år en gång per vattenförvaltningscykel, så saknades data för bottenfauna men detta extrapolerades med intilliggande kustvattenförekomster av samma vattentyp och en expertbedömning gjordes för denna biologiska kvalitetsfaktor. För de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna som är stödparametrar till de biologiska kvalitetsfaktorerna gjordes även bedömning av status för bl.a. totalkväve. Kontakt med SMHI har bekräftat att Vattenmyndigheten fått felaktigt underlag för totalkväve inför statusklassningen vilket gav en måttlig istället för god status. Det ledde till att klassningen var felaktig för åren 2007 - 2012 för denna parameter. I efterhand har SMHI justerat dessa värden men detta har inte

förmedlats till Länsstyrelsen eller Vattenmyndigheten, inte heller har de justerats i VISS.

DHI har på uppdrag av sökanden beräknat status för 2015 - 2017, på basis av korrekt värde, och fått god status. Detta underlag kommer vara en del i den kommande statusklassningen av kustvattenförekomsterna i nuvarande vattenförvaltningscykel. I och med undersökningar som analyserats genom aktuell tillståndsprövning finns nu uppdaterad status för den biologiska kvalitetsfaktorn bottenfauna och näringsämnen. Vattenmyndigheten konstaterar att bottenfaunan är den kvalitetsfaktor som blir utslagsgivande i denna kustvattenförekomst och visar på måttlig status. Totalkväve är endast stödparameter. Samma resonemang gäller för totalfosfor. Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att de gamla, felaktiga uppgifterna inte påverkar bedömningen i ärendet.

Enligt vattendirektivet ska en vattenförekomst nå den status som anges i miljökvalitetsnormen vid angivet årtal. Den s k Weser-domen skärper också det s k icke-försämringskravet. Miljökvalitetsnormerna är juridiskt bindande och sätter alltså ramarna för vad som kan tillåtas i avrinningsområdet. Aktuell vattenförekomst ska uppnå god ekologisk status till 2027. För att detta ska ske krävs förbättringar av vattenmiljön, bland annat minskning av närsalter, medan den planerade fiskodlingen skulle bidra med ytterligare belastning. Vattenmyndigheten anser att etableringen av fiskodling enligt ansökan inte är förenlig med vattendirektivets krav.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Inställning i sak

Länsstyrelsen bestrider förstahandsyrkandet.

Länsstyrelsen bestrider även andrahands- och fjärdehandsyrkandena. När verkningarna av en tillståndsprövad verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet, får Mark- och miljödomstolen skjuta upp frågan om villkor till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan. Miljööverdomstolen har i MÖD M 1633-03 lagt fast att en förutsättning för att bestämmelserna om prøvotid skall tillämpas, är att

verksamheten bedöms tillåtlig, dvs, det är inte tillåtligheten som sådan som sätts under provotid. Provotiden skall med andra ord inte användas för att se om verksamheten kan drivas på ett ur miljösynpunkt godtagbart sätt. Inte heller är det tänkt att provotiden skall användas för att ta fram sådan utredning, som borde ha varit ett beslutsunderlag och som hade kunnat tas fram inför ansökan, men som av någon anledning inte aktualiseras förrän i samband med att tillståndsfrågan avgörs. Länsstyrelsen anser att förutsättningarna i enlighet med sökandens förstahandsyrkande är sådana att tillåtligheten kan ifrågasättas och då ska inte bestämmelsen tillämpas.

Sökandens yrkande i tredje hand innebär villkorsförslag med minskade utsläpp av BOD₇, totalkväve och totalfosfor. Dessutom föreslår sökanden, som ytterligare skyddsåtgärd, att man ska tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamnns skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med bolagets yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg. Sökanden åtar sig även att tillse att Rena Hav Sverige AB utför ett nytt reningssteg i sitt utlopp i form av ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm. Minskade utsläpp och åtagandet om ett nytt reningssteg skulle sammantaget kunna möjliggöra att god ekologisk status kan nås till 2027 i vattenförekomsten. Det krävs dock ändringar i Rena Hav Sverige AB:s gällande tillstånd för att det ska kunna säkerställas att begränsningarna och skyddsåtgärderna kommer till stånd och kan fortsätta gälla i framtiden. Att endast reglera detta i ett civilrättsligt avtal mellan Smögenlax Aquaculture AB och Rena Hav Sverige AB är inte tillräckligt. Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges enligt sökandens tredjehandsyrkande under förutsättning att tillståndet inte får tas i anspråk förrän aktuella förändringar i Rena Hav Sverige AB:s tillstånd vunnit laga kraft. Tillståndet bör vidare tidsbegränsas då ansökan gäller en helt ny typ av fiskodlingsanläggning av stor omfattning och med oprövad teknik. Det är inte heller helt klarlagt vilken reningsgrad på utgående vatten som kan uppnås. Dessutom är detta en verksamhet där den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper kan leda till nya och ändrade reningsmetoder. Ett eventuellt tillstånd bör därför tidsbegränsas till tio år, så att verksamheten kan omprövas med nya villkor och utsläppsnivåer om detta skulle krävas.

Länsstyrelsen har inga synpunkter på sökandens yrkanden vad gäller grundvatten, havsvatten arbetstid eller igångsättningstid. Det måste dock beaktas att tillståndet inte ska kunna tas i anspråk innan Rena Hav Sverige AB:s tillstånd är ändrat enligt tredjehandsyrkandet. Tiden för inkommande med anspråk på ersättning enligt reglerna om oförutsedd skada bör fastställas till tio år, räknat från dagen för arbetstidens utgång. Yrkandet om verkställighetsförordnande bestrids. Tillståndet bör inte få tas i anspråk innan Rena Hav Sverige AB:s tillstånd är ändrat enligt tredjehandsyrkandet.

Om Mark- och miljödomstolen väljer att besluta om tillstånd så ska följande omfattning gälla:

Fiskodlingar

- landbaserad fiskodling på fastigheten Gravane 3:141 (Hagaberg) med en förbrukning av maximalt 1 500 ton foder per år.
- landbaserad fiskodling på fastigheten Vägga 2:501 (Ödegården) med en förbrukning av maximalt 5 500 ton foder per år.

Utsläpp av avloppsvatten

- utsläpp av avloppsvatten via befintlig avloppsledning till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård WA11443142, varvid mängden organiskt material, totalfosfor och totalkväve i det samlade utsläppet som avleds till vattenförekomsten som årsmedelvärde resp. för enskilda driftsdygn inte får överstiga följande värden:

Avloppsvattenmängd	500 000 m ³	5 000 m ³
BOD ₇	32 000 kg	350 kg
Totalkväve	15 300 kg	180 kg
Totalfosfor	2 900 kg	30 kg

Sökanden ska som kompletterande reningsåtgärder tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med sökandens utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg.

Sökanden ska som ytterligare reningssteg även tillse att Rena Hav Sverige AB utför ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd av 60 µm.

För ett eventuellt tillstånd kan föreskrivas de villkor som sökanden har föreslagit med de ändringar och tillägg som framgår nedan.

- Kemiska produkter inklusive bränsle och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage inte förorenar omgivningen. Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska förvaras i täta behållare på invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Uppsamlingsvolymen inom respektive yta ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 % av övriga behållares volym. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner. Cisternerna ska förses med påkörningsskydd.
- Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska utformas i enlighet med förslag till kontrollprogram i MKB bilaga M6. Kontrollprogrammet ska dessutom omfatta uppföljning och redovisning av organismer (arter och uppskattat antal) som sugs in via den strandnära intagsledningen. Programmet ska även föreslå åtgärder för att minska inflödet av djur och organismer via ledningen. Kontrollprogrammet ska även omfatta kontroll av grundvattenuttag, med avseende på kvalitet och kvantitet. Ett förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

Motivering

Verksamheten står inte i konflikt med gällande detaljplaner, översiktsplaner, strandskydd, Natura 2000-område, artskydd eller något riksintresse. Verksamheten innebär inte någon risk för påtaglig skada på något riksintresse för naturvård eller annat ändamål. Det finns inga Natura 2000-områden eller andra skyddade markområden som riskerar att påverkas av anläggningen.

Länsstyrelsen är i grunden positiv till landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik då dessa totalt sett ger en betydligt lägre miljöbelastning jämfört med odling i öppna

kassar. Lokaliseringen i Kungshamn har många fördelar som närheten till Rena Hav Sverige AB:s anläggning där det finns möjlighet att ta hand om biologiskt avfall och tillverka biogas samt rena slamvatten från fiskodlingen liksom närheten till fiskberedningsindustrier. Även sett i ett nationellt perspektiv är RAS-tekniken att föredra jämfört med odling i öppna kassar när det gäller reduktion av utsläppen, men för att anläggningen ska vara tillåtlig i sin helhet på den aktuella platsen krävs också att det finns en recipient som miljömässigt klarar av att ta hand om hela det resterande utsläppet av processavloppsvatten.

Smögenlax Aquaculture AB har visat att utsläppen inte förväntas påverka halterna i ytvattnet på något avgörande sätt. Länsstyrelsens ställningstagande gäller utsläppets påverkan och konsekvenser för de djupare belägna vattenmassorna. Kustvattenförekomsten Kungshamn södra skärgård (WA11443142) är tydligt negativt påverkad av olika påverkanskällor med framförallt övergödande effekt. Den ekologiska statusen i området behöver förbättras från måttlig till god. Den nuvarande måttliga ekologiska status som gäller baseras på bedömningen av kvalitetsfaktorn bottenfauna. Miljökvalitetsnormen god ekologisk status ska uppnås år 2027. Vattenmyndigheten har medgivit tidsundantag till 2027 då god ekologisk status med avseende på näringsämnen (eller biologiska kvalitetsfaktorer som indikerar närings ämnespåverkan) inte kan uppnås till 2021 då över 60 % av den totala tillförseln av näringsämnen kommer från omgivande vattenförekomster och utsjön. Detta framgår av information i VISS (Vatteninformationssystem Sverige), liksom att alla tänkbara åtgärder för varje vattenförekomst behöver vara genomförda redan till 2021 för att god ekologisk status ska kunna nås till 2027.

En stor del av näringsämnena som kommer till vattenförekomsten gör det med havsströmmarna från andra vattenförekomster samt från utsjön men ju närmare kusten man kommer desto större roll spelar tillförseln från lokala källor, exempelvis punktkällor som industri och avloppsreningsverk på enskilda vattenförekomster, där näring kan ackumuleras på bottenarna. Av DHI:s rapport framgår att tillskottet av näringsämnen i bottenvattnet kommer bli mer märkbart än i ytvattnet och kommer stå för en del av den samlade belastningen i området. Enligt den marinbiologiska

undersökningen kan man se att kvalitetsfaktorn bottenfauna, som svarar på ökad eller minskad näringstillgång i bottenvattnet, hade en måttlig status (BQI 9,08) nära gränsen till otillfredsställande för vattenförekomsten. Undersökningar av bottenfaunan påvisade svavelväte. Detta tyder på att det finns en intern belastning i området, troligen pga. lång tids näringsbelastning till recipienten.

I bedömningen av en vattenförekomsts ekologiska status är det de biologiska kvalitetsfaktorerna som är styrande med de fysikaliska och kemiska parametrarna som stöd. Vid arbetet med bedömning av ekologisk status 2013 var det kvalitetsfaktorn bottenfauna som var utslagsgivande (sämst styr) i de flesta av Västra Götalands kustvattenförekomster, så även här.

Den ansökta verksamheten enligt sökandens tredjehandsyrkande bedöms inte ge upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller har en sådan betydelse att verksamheten äventyrar möjligheten att uppnå den status som gäller enligt fastställd MKN. Detta under förutsättning av att de ytterligare skyddsåtgärder vidtas som framgår av detta yrkande, att Rena Hav Sverige AB:s tillstånd ändras och att tillståndet tidsbegränsas.

Det som bör begränsas i ett miljötillstånd är vidare i första hand högsta tillåtna tillförsel av fosfor och kväve till recipient och genom att ligga på en väl tilltagen foderkoefficient i tillståndsgivning så innebär tillståndet i sig ingen anledning till optimering även om det självklart finns ekonomiska skäl att minimera foderkoefficienten. Reningseffektiviteten är endast en procentuell andel av belastningen, varför foderkoefficienten har en påverkan på de slutliga utsläppen även från ett RAS-anläggning.

Utsläppet av fosfor motsvarar utsläppet från ett avloppsreningsverk som betjänar ungefär 150 000 anslutna personer. Recipienten Kungshamnns skärgård är en liten vattenförekomst (6 km²) med miljöproblem i form av övergödning pga. av belastning av näringsämnen. Enligt åtgärdsprogrammet för Västerhavet ska tillsynen ökas och prioriteras vad gäller sådana miljöfarliga verksamheter som bidrar till att god

vattenstatus inte uppnås eller försämrats. Andra åtgärder har redan genomförts i området för att minska tillförsel av näringsämnen; utrymmet för att med andra åtgärder säkerställa att MKN nås är därför litet. Planerade utsläpp skall motverka den förbättring som Rena Hav Sverige AB kommer att medverka till via det nya reningsverket. Alla tänkbara åtgärder som minskar belastningen i recipienten ska utföras senast 2021 för att MKN ska kunna uppnås 2027. Det krävs en fortsatt förbättring av bottenmiljön i hela vattenförekomsten innan ytterligare belastning kan tillåtas.

Smögenlax Aquaculture AB har redogjort för den kraftiga utsläppsminskning av organiskt material som skett mellan 2005 och 2017. Trots denna kraftiga nedgång liksom andra minskningar av utsläppsmängder i närområdet har bottenarna fortfarande inte har återhämtat sig och det råder måttlig status hos kvalitetsfaktorn bottenfauna i området kring utsläppspunkten vid Dödholmarna. Bolaget har analyserat bottenfaunasamhället på fem olika punkter i vattenförekomsten vilket tydligt visar en påverkan av näringsbelastning (tre provtagningsstationer visar måttlig status - Syd 1, 5 och 7, en station visar otillfredsställande status - Syd 9 och en station som är grundare än övriga har dålig status - Syd 3).

I ett område där det finns tillräckligt med syre i bottenvattnet för att kunna bryta ner tillgänglig och eventuell tillförsel av ny näring, återfinns en hög artdiversitet och botten är omblandad (bioturbation) av flera artgrupper som lever i sedimenten. Detta leder till syresättning långt ner i sedimenten och ger god tillgång på mat för bl.a. våra kustnära fiskarter. En stor del av arterna som återfinns i dessa miljöer har ett högt känslighetsvärde vilket betyder att de är känsliga för minskade syrehalter och försvinner först om ett område blir påverkat av högre näringsbelastning med efterföljande syreminskning. I ett påverkat område, exempelvis efter en längre tid med hög näringsbelastning och låga syrehalter eller t.o.m. bottendöd, återfinns en låg artdiversitet med få arter. Djuren som lever här har låga känslighetsvärden vilket betyder att de antingen är tåliga för mycket låga syrehalter och finns kvar sist i ett område innan det eventuellt blir bottendöd. Alternativt återfinns opportunistiska arter i dessa miljöer med ökad näringsbelastning där de snabbt ökar i antal och konkurrerar ut känsligare arter.

Smögenlax Aquaculture AB har anfört att det är goda syreförhållanden i området för planerat utsläpp av näringstillförsel, men biologin (kvalitetsfaktorn bottenfauna i bedömningen för ekologisk status) samt påvisad förekomst av svavelväte, visar tydligt att denna mängd syre ej är tillräcklig för att ta emot mer näring då statusen hos bottenfaunan i de undersökta punkterna är dålig till måttlig. Enligt den marinbiologiska undersökningen dominerade vidare arter som gynnas av ökad näringsbelastning. Trots satsningar på åtgärder som minskat utsläppen av näringsämnen i denna vattenförekomst har dessa inte inneburit synbara resultat i miljön ännu. Troligtvis kan historiskt läckage från land samt tillförsel av näring från tidigare utsläpp från fiskberedningsindustrin också ligga kvar i vattensystemen och påverka så att ekosystemen reagerar långsamt.

En fråga som särskilt uppmärksammades vid prövningen Rena Hav Sverige AB:s reningsverk var verkets relativt stora punktutsläpp av näringsämnen till vattenförekomsten. Punktutsläppet bedömdes tillåtligt pga. att processavloppsvattnet från anslutna fiskberedningsindustrier, när de anslutits, kommer att genomgå bättre behandling än vad som skedde tidigare samt att flera idag befintliga utsläppspunkter skulle samlas i en mer lämplig lokalisering i vattenförekomsten och att belastningen på det kommunala reningsverket minskar. Av miljöprövningsdelegationens motivering framgår bland annat följande: "Punktkällor som avloppsreningsverk och utsläpp av processavloppsvatten har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Begränsning av utsläpp av näringsämnen från punktkällor tillhör de åtgärder som är nödvändiga för att miljökvalitetsnormen ska nås." I detta fall medför sökandens utsläpp ett tillkommande utsläpp till recipienten, inte en förbättring av redan befintliga utsläpp. Tillskottet av näringsämnen är dessutom betydande, ca 18 ton kväve och nästan 3,5 ton fosfor, eller som sökanden själva anger så kommer 11 % av kvävehalten och 20 % av fosforhalten kring utsläppspunkten att komma från sökandens anläggning. Det är den ackumulerande effekten av flera utsläpp i samma recipient som ska ligga till grund för bedömningen av vilken påverkan ytterligare tillskott får på recipientens förmåga att återhämta sig så att god ekologisk status kan uppnås.

En minskning av näringsbelastning till kusten är nödvändig för att uppnå god ekologisk status i våra kustvatten. Det finns en övergödningsproblematik längs hela svenska kusten och speciellt i kustnära grundare vattenförekomster som Kungshamn s skärgård. Att minska utsläppen av näringsämnen och BOD₇ gäller för alla verksamheter med utsläpp till kusten då det är den sammanlagda och ackumulerade belastningen av alla verksamheter som ger en påverkan på vår havsmiljö. Därför kan tillstånd endast tillstyrkas enligt tredjehandsyrkandet tillsammans med ytterligare skyddsåtgärden med partikelrening då detta sammanlagt innebär att utsläppsökningen av BOD₇, totalkväve och totalfosfor blir betydligt mindre i förhållanden till förstahandsyrkandet.

Ett argument för minskning av näring är att sommarvärden för totalfosfor i Kungshamn s skärgård ligger nära gränsen god/måttlig. Den är god nu men för att säkerställa att detta inte försämras ser länsstyrelsen positivt på förslaget om minskade näringsämnen. Oavsett stort vattenutbyte i Kungshamn s skärgård, så uppvisar biologin i bottenarna mindre än god status. Detta gäller även för intilliggande vattenförekomsten M Bohusläns skärgårds kustvatten - trots att denna kustvattenförekomst har ett mycket större vattenutbyte än aktuell kustvattenförekomst.

Under 2017 års samordnade provtagningar av bottenfauna längs västkusten då fem stationer av bottenfauna togs i Kungshamn s skärgård, så togs även fem stationer i intilliggande vattenförekomsten Kungshamn n skärgård. Enligt de BQI-värden som finns inrapporterade hos nationell datavärd (SMHI) från Kungshamn n skärgård så var de klassade till otillfredsställande status. Området är grunt och ligger i anslutning till det norra grundare område som har dålig status i aktuell vattenförekomst. Även för den mer exponerade intilliggande vattenförekomsten M Bohusläns skärgårds kustvatten var statusen måttlig för 2017 (BQI 20% percentilen 10,7 beräknat på 10 stationer i den vattenförekomsten). Inget som äventyrar uppnåendet av MKN kan tillåtas.

Länsstyrelsen anser att den slakteri- och fiskberedningsverksamhet som verksamheten också planerar ska ingå i denna prövning och inte som en separat C-verksamhet som anmäls till den kommunala miljönämnden.

Smögenlax Aquaculture AB har anfört att det till en början inte avser att göra den långa intagsledningen utan att ta in vattnet via den strandnära intagsledningen. Länsstyrelsen överlåter åt domstolen att avgöra denna fråga.

Ett verkställighetsförordnande är ur processuell synvinkel ett undantag från huvudregeln att ett avgörande ska ha fått laga kraft innan ett tillstånd får tas i anspråk. Högsta domstolen har uttalat (se NJA 2012 s. 623) att det är verksamhetsutövaren som ska visa på konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. För att verkställighetsförordnande ska kunna medges måste verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väga tyngre än de intressen som talar för att det bör finnas ett avgörande med laga kraft innan verkställighet får ske. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras. Mot bakgrund av ovanstående samt då tillståndet inte bör få tas i anspråk innan ändringar i Rena Hav AB:s tillstånd vunnit laga kraft, bör yrkandet om verkställighetsförordnande avslås.

Havs- och vattenmyndigheten

Inställning i sak

Myndigheten tillstyrker ett utsläpp av organiskt material (mätt som BOD₇) i enlighet med utsläppsalternativ 3. Myndigheten bestrider däremot alternativen 1 - 2 och 4 samt alternativet 3 i den del det avser utsläpp av kväve och fosfor.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker ett tillstånd som medger en inkörningsperiod om maximalt tre år med utsläpp till vatten i enlighet med sökandens alternativ 1 och som tydligt reglerar att tre år efter att verksamheten tagits i drift ska netto-

belastningen på vattenförekomsten av näringsämnen från verksamheten vara i det närmaste noll.

För det fall domstolen väljer att tillåta verksamheten med mer än obetydliga utsläpp av näringsämnen efter en inkörningsperiod om tre år bör verksamheten tidsbegränsas och att tillstånd ges till som längst 10 år. Havs- och vattenmyndigheten motsätter sig ett tillstånd som förenas med provotid gällande utsläpp till vatten.

För det fall domstolen anser att minskningar av utsläpp från Rena Hav Sverige AB är en förutsättning för att Smögenlax verksamhet ska kunna tillåtas bör tillåtligheten för Smögenlax verksamhet göras avhängig av att Rena Hav Sverige AB:s tillstånd ändras i de delar som avser utsläpp av organiskt material.

Havs- och vattenmyndigheten är generellt positiv till bolagets val av fiskodlingssystem, landbaserat odlingssystem av RAS-typ. Ett RAS-system har flera fördelar jämfört med traditionell odling i öppna kassar eftersom den möjliggör reduktion av miljöbelastningar som normalt kan förknippas med kassodling. Därmed inte sagt att ytterligare skyddsåtgärder enligt 2 kap. 3 § miljöbalken inte kan vara motiverade utifrån miljösynpunkt.

Motivering - allmänt

Det avloppsvatten bolaget önskar släppa ut till recipient innehåller betydande mängder näringsämnen och har sådan sammansättning att det motiverar ytterligare rening. Smögenlax Aquaculture AB:s uppgifter om utsläppsmängder ger följande koncentrationer i utgående avloppsvatten; fosfor ca 7 mg/l, kväve ca 36 mg/l och BOD7 ca 84 mg/l. Det är halter som kan jämföras med ett processavloppsvatten och inte ett fullgott renat avloppsvatten. Bolaget uppger i sin komplettering till ansökan också att koncentrationer i avloppsvattnet dock kan variera kraftigt.

I den senaste inledande bedömningen för havsmiljön (Samråd om inledande bedömning, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:32) bedöms hela Västerhavet, med undantag för Skagerraks utsjövatten, som övergött. Det är samma bedöm-

ning som gjordes 2012. Under perioden 2006 till 2014 har inga trender observerats gällande minskning av löst oorganiskt kväve eller löst oorganisk fosfor i Västerhavets kustvatten. Vidare bedöms den ekologiska statusen i vattenförekomsten Kungshamn:s skärgård som måttlig och påverkad av övergödning. Utsläpp från reningsverk (avloppsreningsverk och livsmedelsindustri) anges bland annat som punktkällor med betydande påverkan (Vatteninformationssystem Sverige - VISS). Vattenförekomsten är även klassad som ett skyddat område utifrån avloppsvattendirektivet, Områdestyp "Avloppskänsliga vatten, sydlig kust, fosfor och kväve" samt som nitratkänsligt område utifrån nitratdirektivet. Åtgärder för att minska tillförseln av gödande ämnen till havsområdet får därmed anses vara väsentliga ur miljösynpunkt.

Såvitt framkommit av uppgifter i ansökan ska bolagets slakteri och fiskberedning ligga i nära anslutning till den aktuella fiskodlingen och samtliga utsläpp från dessa verksamheter kommer således troligen att belasta samma recipient. Den miljöpåverkan som kan uppkomma från verksamheterna är likartade och domstolen bör därför överväga vilka möjligheter som finns att pröva samtliga verksamheter gemensamt och i ett sammanhang.

Kontrollprogram behöver upprättas för att följa upp verksamhetens belastning och påverkan men dessa frågor bör i stor utsträckning kunna hanteras inom verksamhetsutövarens egenkontroll.

Smögenlax Aquaculture AB:s yrkanden

Ytterligare rening av utgående processavloppsvatten av både näringsämnen och organiska material, än vad som följer av förstahandsyrkandet, är miljömässigt motiverat.

Smögenlax Aquaculture AB föreslår i sitt tredjehandsyrkande att ytterligare rening av organiskt material ska ske på Rena Hav Sverige AB:s anläggning. Det totala utsläppet av organiskt material från de båda anläggningarna minskar på detta sätt jämfört med förstahandsyrkandet vilket är positivt. Effekten av åtgärderna för att

minska belastningen av organiskt material i enlighet med sökandens tredjehandsyrkande kan möjliggöra att god ekologisk status med avseende på bottenfauna 2027 inte längre riskerar att äventyras. Myndigheten tillstyrker därför ett utsläpp av organiskt material i enlighet med sökandens tredjehandsyrkande.

Smögenlax Aquaculture AB åtar sig därutöver att åstadkomma en 15 %-ig rening av kväve och fosfor på sin egen anläggning. Trots rening av näringsämnen enligt tredjehandsyrkandet kommer utsläppen av totalkväve (15,3 ton/år) och totalfosfor (2,9 ton/år) att vara betydande. Dessa utsläpp ska jämföras med den nuvarande belastning på 36,6 ton kväve/år och 1,2 ton fosfor/år för vattenförekomsten Kungshamn s skärgård som redovisas i SMHI:s analysverktyg för övergödning i kustzon för perioden 2005 - 2016.

Även tredjehandsyrkandet handlar alltså om ett stort utsläpp av näringsämnen som sker till en övergödd recipient med måttlig ekologisk status som ska nå god ekologisk status. Även om utsläpp sker under språngskiktet så utesluter inte det att såväl ytvatten som omkringliggande vattenförekomster i varierande grad påverkas. Det är ett stort utsläpp av näringsämnen och långsiktigt kan näringsämnen spridas även upp ovanför språngskiktet. Ökad totalfosforhalt och totalkvävehalt möjliggör ökad produktion av biomassa växter och djur och ökar syrgasförbrukning vid nedbrytning av organiskt material. Även med utsläpp av näringsämnen i enlighet med tredjehandsyrkandet finns en risk att vattenmiljön påverkas och möjligheten att uppnå god status äventyras.

För andra- och fjärdehandsyrkandena gäller att osäkerhet beträffande själva tillståndsfrågan kan alltså inte motivera ett prövotidsförordnande. En verksamhet får inte tillåtas om den kan anses äventyra uppnåendet av MKN. Här är verksamhetens utsläpp av näringsämnen avgörande för om verksamheten kan anses äventyra MKN eller ej. Därmed är villkor för utsläpp av näringsämnen en sådan fråga som är hänförlig till själva tillåtligheten av verksamheten. Det är osäkert vad konsekvensen skulle kunna bli av den utredning som ska redovisas efter prövotiden, men de uppskjutna frågorna är av sådan avgörande betydelse att det förefaller som att tillåtlig-

heten då skulle kunna ifrågasättas. Storleken på verksamhetens utsläpp av näringsämnen kan således inte sättas på provotid.

Rening vid källan eller vid Rena Hav Sverige AB:s anläggning

Reningen ska i första hand ske vid den aktuella verksamheten. Detta framgår direkt av 2 kap. 3 § miljöbalken. I 5 kap. 4 § 2 st miljöbalken anges uttryckligen att vid provning för ett nytt tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller äventyr som avses i paragrafens första stycke. Rena Hav Sverige AB har ett relativt nytt tillstånd för sin verksamhet som även den bör ha prövats utifrån de avvägningar som ska göras enligt 2 kap. miljöbalken. Då verksamheten ännu inte är i drift borde det finnas en viss osäkerhet av effekten av införandet av denna reningsteknik. Resultatet av en "överlåtelse" av utsläppsmängder på det sätt som Smögenlax föreslår är inte tillräcklig utan förutsätter åtminstone en tillståndsändring för Rena Hav Sverige AB:s verksamhet. Detta för att långsiktigt säkerställa de minskade utsläppen från verksamheterna.

Förutsättningar för tillåtlighet av anläggningen

Vattenförekomsten Kungshamnns skärgård är precis som de angränsade vattenförekomsterna och övriga kustvattnet som helhet i behov av en minskad näringsbelastning för att uppnå god ekologisk status. Ingen enskild åtgärd kommer att ensamt ge effekt på vattenförekomsten utan det krävs minskade utsläpp genom ett flertal åtgärder och inom ett flertal olika områden, både i aktuell och i närliggande vattenförekomster. Detta eftersom vattenutbyte sker mellan de olika vattenförekomsterna. För att tillstånd ska kunna ges till den sökta verksamheten måste kunna säkerställas både att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är uppfyllda samt att verksamheten inte riskerar att äventyra möjligheterna att uppnå MKN.

Att andra enskilda verksamheters utsläpp av övergödande ämnen minskar ger inte incitament för att slippa rena verksamhetens utgående avloppsvatten ytterligare. Ett sådant resonemang förutsätter åtminstone att mottagande recipienten inte bedöms påverkad av övergödning. Även om ett enskilt tillskott av näringsämnen inte medför

en försämring av statusen i recipienten så måste alltid tillräckliga åtgärder vidtas för att säkerställa att utsläppet inte heller äventyrar möjligheten att i framtiden uppnå god status. Likaså behöver belastningen av näringsämnen till havsmiljö minska om Sverige ska uppnå miljömålet "Ingen övergödning".

Bolaget redovisar nu i sitt tredjehandsyrkande ett förslag på villkor för vilka mängder som ska få släppas till vatten. Mängderna riskerar långsiktigt att medföra att verksamheten äventyrar uppnåendet av MKN samt påverka recipienten negativt. Längre gående rening av utgående avloppsvatten är motiverat från miljösynpunkt. Reningstekniker som innebär att ingen nettobelastning till recipienten sker ska eftersträvas vid anläggningen.

Det är svårt, utifrån underlaget i ärendet, att identifiera en nivå på utsläppen av näringsämnen från anläggningen - vid driften efter intrimningstiden - som inte riskerar att äventyra uppnåendet av MKN eller medföra en negativ inverkan på miljön i recipienten. Havs- och vattenmyndigheten har därför antagit en konservativ ståndpunkt och anser att under de förutsättningar som redovisats i målet måste utsläppen av kväve och fosfor, från en fullständigt utbyggd anläggning, ner till i det närmaste noll för att anläggningen ska kunna tillåtas. Ansökan avser emellertid en helt ny anläggning med ny teknik där man idag har svårt att förutse vilken reningsgrad på utgående vatten som kan uppnås. Det framhålls även av bolaget att en fullständig recirkulation är målsättningen för verksamheten, Man framför också att man är beredd att komplettera med en extern rening om den interna inte fungerar som tänkt,

Då miljö kvalitetsnormen är satt till god status år 2027 kan ett visst ökat utsläpp till vattenförekomsten godtas under en uppstarts- och intrimningsperiod för att ge Smögenlax Aquaculture AB möjlighet, helt i enlighet med sina egna yrkanden och målsättning, att förfina och trimma in anläggningen i syfte att nå en i det närmaste, fullständig recirkulation. Tre år från att verksamheten tagits i drift är en rimlig tid för att verksamheten ska ha en stabil drift med tillräcklig intern eller extern rening.

Ansökan rör etablering av ny teknik, där det saknas erfarenheter av liknande storskaliga RAS-anläggningar inom Sverige. Det råder även osäkerhet och delade meningar vad gäller verksamhetens påverkan på vattenförekomsten i stort, särskilt vad gäller den ekologiska statusen men även kring hur vattenförekomsten kommer att svara på redan gjorda samt planerade utsläppsminskningar. Den tekniska utvecklingen inom RAS-odling och ökade kunskaper om vattenförekomsten kan dessutom leda till att miljökraven ändras och skärps.

För det fall domstolen väljer att efter verksamhetens inkörningsperiod tillåta mer än obetydliga utsläpp av kväve och fosfor bör tillståndet tidsbegränsas till tio år. Därefter kan nya villkor och utsläppsnivåer behöva fastställas.

Hav motsätter sig verkställighetsförordnande. Med hänsyn till de motstående intressen som föreligger i förevarande fall samt det tillståndsförändring som eventuellt kan komma att krävas vid Rena Hav Sverige AB:s verksamhet måste en lagakraftvunnen dom finnas innan tillståndet ska få tas i anspråk.

Intagningsöppning för havsvatten

Att lyfta reservintagstratten över växtligheten med en ändrad design är troligen ett bra sätt att undvika att de djur som bor där sugas in i intaget och inget myndigheten har något att invända mot Dock är det viktigt att följa upp och utvärdera om och i vilken omfattning marina djur följer med intagsvattnet in till anläggningen för att kunna bedöma om tekniken ger fullgott skydd eller om annan teknik är nödvändig. Det gäller båda intagningsledningarna. Uppföljningen bör kunna hanteras i verksamhetens egenkontroll.

Sjöfartsverket

Verket har tillstyrkt ansökan i sak. Och anfört att de föreslagna villkor som avser Sjöfartsverket bör tillstyrkas.

Miljönämnden i mellersta Bohuslän

Miljönämnden har förklarat sig inte ha något att erinra.

Sotenäs kommun

Kommunen genom kommunstyrelsen har tillstyrkt ansökt landbaserad fiskodling.

Kommunen har anfört att det är mycket viktigt att se helheten och inte fiskodlingarna som en isolerad företeelse. Speciellt gäller detta vid bedömningen av tillåtligheten och båtnadskraven kopplat till de övergripande miljömålen. Sotenäs kommun bedömer fördelarna med fiskodlingarna kopplat till de nationellt antagna miljömålen och livsmedelsstrategin överväger eventuell risk att inte uppnå miljö kvalitetsnormen god bottenfauna.

Enligt genomförd analys av miljömässiga- och socioekonomiska effekter av den planerade industriella symbiosen i Sotenäs, där Smögenlax fiskodling står för en betydande del, är nyttorna följande:

- Minskade utsläpp av koldioxid med 60 000 ton koldioxidekvivalenter per år
- Minskad övergödning med 388 ton PO₄-ekvivalenter per år
- Minskade transporter med 19,3 miljoner tonkilometer per år
- Ökning av ekonomisk omsättning motsvarande 10 % av kommunens BNP
- 20 nya företag
- 100 nya eller bibehållna arbetstillfällen
- 164 MSEK i årliga besparingar på avfallstransporter

Beräkningen av nyttorna för laxodlingarna utgår ifrån att konventionell havsbaserad odling ersätts av landbaserad odling med RAS-teknik.

Över tid har skett utsläppsminskning trots att det skett en produktionsökning. Sammanväger man utsläppshistoriken med kommande satsning på industriell symbios inklusive föreslagen fiskodling tål naturen och biotopen på havsbotten tål detta.

Kommunen delar inte slutsatsen att miljö kvalitetsnormen, god ekologisk till 2027, skulle äventyras.

Sotenäs kommun arbetar med metodiken industriell symbios genom Sotenäs Symbioscentrum. Industriell symbios bygger på att effektivisera resursanvändandet ur

ett systemperspektiv, den enes avfall eller restprodukt blir den andres råvara. Avstämning sker alltid gentemot fastställda nationella miljömål och strategier där etableringen av Smögenlax är en del i industriella symbiosen i Sotenäs. Kommunledningskontoret har utifrån detta valt några av Sveriges nationella miljömål för att beskriva helheten och därigenom visa varför att fiskodlingen inte bör ses som ett enskilt ärende eller isolerad företeelse.

Den totala näringsbelastningen har minskat radikalt inom området. Den fysikaliska/kemiska statusen genom utförd provtagning på bottenvattnet inom aktuell vattenförekomst visar på minst god vattenstatus för de olika parametrarna. Mätningar av syret i bottenvattnet alltid har visat på en hög status (med undantag för 2010 då den var bara god) vilket tyder på en hög omsättning av djupvattnet. Provtagning har genomförts under en längre tid av Bohusläns Vattenvårdsförbund. Länsstyrelsens bedömning av den ekologiska statusen bygger inte på långsiktigprovtagning/analys utan på "extrapolering" av bottenfaunan från provtagningspunkter utanför aktuell vattenförekomst. Visserligen är bottenfaunan analyserad maj 2017, men går inte att dra några långtgående slutsatser av då långsiktigheten saknas. Nya data från 2018 visar dessutom på en bättre bottenmiljö än vad som sågs 2017. Statusen är visserligen fortsatt måttlig men 20-percentilen av BQI har ökat från 9,08 till 11,44, där gränsen för god status går vid 12,0.

Utsläppen sker på en plats under språngskiktet vilket är fördelaktigt ur spridnings-synpunkt. Det finns områden med ålgräsängar inom vattenförekomsten. Fiskodlingen bidrar till stor miljömässig nytta genom minskade utsläpp, ekonomiska och sociala vinster för lokalsamhället men också fördelar på nationell och internationell nivå.

En stor satsning som genomförs nu är Rena Hav AB:s etablering av en processvattenrenings- och biogasanläggning där stora industriernas processvatten kommer att renas och biologiska avfall att nyttjas för energiproduktion och produktion av KRAV-märkt gödning, som ska användas av lokala företag. Kombinerat Smögenlax och Rena Havs planerade verksamheter blir de totala utsläppen lägre än dagens

nivåer. Ras-tekniken är miljömässigt riktig och enklare styra genom bearbetade kontrollprogram. Smögenlax verksamhet kommer använda lokalt producerad förnybar energi producerad av avfall från lokal fiskberedning och slam från odlingen. Vattnet som cirkuleras i odlingen kommer att möjliggöra odling av kiselalger kan odlas som kan användas för att öka effektiviteten i solceller och som UV-skydd. Industriell symbios i Sotenäs är framtidens produktionsteknik där Smögenlax är en del av detta.

Smögenlax Aquaculture AB

Bolaget har visat att verksamheten är tillåtlig även med utsläppsmängder enligt första- och andrahandsalternativen. Det är således inte sådant som är avgörande för tillåtligheten som ska sättas under en prövotid. Vad gäller tredjehandyrkandet har bolaget inget att invända mot att ordet "kompensationsåtgärd" byts ut mot "kompletterande reningsåtgärder" respektive "ytterligare reningssteg" i enlighet med länsstyrelsens förslag.

Smögenlax Aquaculture AB bestrider att Rena Hav Sverige AB:s tillstånd måste ändras för att tredjehandsalternativet ska kunna bifallas. Förslaget till villkor är utformat på så sätt att det åligger Smögenlax Aquaculture AB att tillse att utsläppen av BOD₇ i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s tillstånd sammantaget med sökandens utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg. På samma sätt åligger det bolaget att tillse att Rena Hav Sverige AB installerar ett mekaniskt filtersteg på utgående avloppsvatten med en maskvidd om 60 µm. Detta innebär redan i sig att Smögenlax Aquaculture AB bara kan nyttja sitt tillstånd om angivna förutsättningar är uppfyllda, varför det inte är nödvändigt med någon ändring i Rena Hav Sverige ABs tillstånd för att säkerställa att begränsningarna och skyddsåtgärderna kommer till stånd och kan fortsätta gälla i framtiden. För det fall Rena Hav Sverige AB inte skulle följa det civilrättsliga avtalet medför detta endast att Smögenlax Aquaculture AB inte kan nyttja sitt tillstånd. Denna risk är dessutom obefintlig eftersom Rena Hav Sverige AB är ett helägt dotterbolag till Smögenlax. Det är således tillräckligt att Smögenlax Aquaculture AB:s tillstånd begränsas och kopplas till Rena Hav Sverige AB:s tillstånd på föreslaget sätt. Vidare kan det inte anses rimligt att kräva att

Rena Hav Sverige AB:s tillstånd ändras innan Smögenlax får ta sitt tillstånd i anspråk. Detta särskilt då det är oklart om länsstyrelsen instämmer i Smögenlax Aquaculture AB:s/Rena Hav Sverige AB:s bedömning att en sådan ändring kan ske och hur lång tid detta kan ta.

Smögenlax Aquaculture AB bestrider yrkandet om att ett tillstånd i målet ska tidsbegränsas. Det är en grundförutsättning för att Smögenlax Aquaculture AB överhuvudtaget i framtiden ska kunna bedriva verksamhet på platsen och investera i densamma, att tillstånd utan tidsbegränsning erhålles. Allt annat påverkar investeringsviljan på anläggningen. De investeringar som behöver göras i tillståndssökta fiskodlingar ligger på cirka 500 - 600 miljoner kr. I tillägg till dessa kostnader kommer Swedish Algae Factory AB sannolikt att investera närmare 100 miljoner kr. Vidare har Rena Hav Sverige AB redan investerat närmare 100 miljoner kr för sin biogas- och reningsanläggning. Antalet anställda hos Smögenlax Aquaculture AB och Rena Hav Sverige AB kommer att vara runt 60 stycken och Swedish Algae Factory AB kommer att sysselsätta runt 10 personer. Det är uppenbart att det kommer att ta många år innan verksamheten kan hämta in investeringar av nämnda omfattning. Vidare behövs investeringar kontinuerligt som möjliggör investeringar i ny och förbättrad teknik.

För det fall mark- och miljödomstolen skulle finna att en tidsbegränsning ändå är erforderlig, kan en kortare tidsperiod än fyrtio år, räknat från dagen för lagkraftvunnen dom, inte medges. I tredje hand medges den kortare tidsperiod/ tidsbegränsning som mark- och miljödomstolen finner erforderlig för att ett tillstånd i målet ska kunna medges.

Länsstyrelsen framför ändringar och tillägg avseende förslagen till tillståndsvillkor. Länsstyrelsens tillägg och ändringar rör villkoren för kemikalier och avfall samt för kontrollprogram. Smögenlax Aquaculture AB godtar de av länsstyrelsen föreslagna tilläggen och ändringarna.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker ett tillstånd som medger en inkörningsperiod om maximalt tre år med utsläpp till vatten i enlighet med förstahandsyrkandet och som tydligt reglerar att tre år efter att verksamheten tagits i drift ska nettobelastningen på vattenförekomsten av näringsämnen från verksamheten vara i det närmaste noll. Bolaget kan inte medge att utsläppen av näringsämnen från fiskodlingarna inom en treårsperiod ska vara i det närmaste noll. Även om målsättningen är att nå en i det närmaste fullständig recirkulation är det helt orealistiskt att detta skulle vara möjligt att uppnå redan inom en treårsperiod. Det torde vara uppenbart att innovationer av förevarande komplexa slag tar tid att utveckla.

Framtida utsläpp av syreförbrukande ämnen kommer att uppgå till totalt cirka 13 procent av dagens naturliga sedimentation i djupvattnet inom vattenförekomsten, varav endast 4 procent kommer från Smögenlax. Det är osannolikt att allt skulle sedimentera inom nämnda vattenförekomst. Den höjning som kan uppkomma måste bedömas som av ringa betydelse för syreförbrukningen i bottenarna och därmed för det biologiska livet i bottenarna/bottenfaunan. Detta särskilt som vattenförekomsten redan nu är väl syresatt enligt mångåriga mätningar av syret i bottenvattnet utförda av Bohuskustens Vattenvårdsförbund.

Utgående avloppsvatten från Smögenlax Aquaculture AB kommer att filtreras ner till en partikelstorlek på endast 60 µm. Det innebär att partiklar i bolagets avloppsvatten kommer att spridas över mycket större distanser och sannolikt till en del utanför vattenförekomsten. Under alla förhållanden blir spridningsområdet för partiklar från bolagets utsläpp betydligt större jämfört med dagens utsläpp i Orklaledningen.

Av utredningarna framgår att man kan förvänta sig en gradvis förbättring av bottenfaunan inom vattenförekomsten under de närmaste 5 - 10 åren samtidigt som det finns skäl att anta att en sådan process redan pågår, dvs, redan innan Rena Hav Sverige AB:s verksamhet har påbörjats. Av tidigare utförda utredningar framgår dessutom att frågan om när vattenförekomsten Kungshamn s skärgård kommer att uppnå God ekologisk status är helt beroende av omkringliggande vattenförekommars sta-

tus, dvs. tidpunkten för när aktuell vattenförekomst kommer att uppnå God ekologisk status kommer inte alls att påverkas av de tillståndssökta utsläppen av BOD₇.

Eftersom tillståndssökt utsläpp av BOD₇ (och även av kväve och fosfor) inte i sig har någon påverkan på bottenfaunans status (varken i nuläget eller i framtiden) är det inte den nu tillståndssökta verksamheten som äventyrar förutsättningarna för att höja statusen på bottenfaunan från Måttlig till God, vilket innebär att tillstånd till sökt verksamhet inte hindras av gällande miljökvalitetsnorm.

Smögenlax Aquaculture AB har som kompensationsåtgärd i tredje- och fjärdehandsyrkandena föreslagit att bolaget bl.a. ska tillse att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med bolagets yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte får överstiga 60 000 kg. Ett sammanlagt utsläpp av BOD₇ med 60 000 kg från Rena Hav Sverige AB och bolaget baseras på, att för det fall bolaget nyttjar sitt tillstånd fullt ut med 32 000 kg, så får Rena Hav Sverige AB nyttja sitt miljötillstånd till maximalt 27 260 kg (motsvarande cirka 14 000 kg TOC). Utsläppet från bolaget med 32 000 kg och utsläppet från Rena Hav Sverige AB med 27 260 kg avrundas till 60 000 kg. I det fall bolaget inte nyttjar sitt tillstånd fullt ut avseende utsläppsmängder BOD₇ får Rena Hav Sverige AB öka sitt utsläpp BOD₇/TOC i motsvarande mån som bolaget själv inte nyttjar sina utsläppsmängder.

Etableringen i enlighet med tredje- och fjärdehandsyrkandena kommer inte att öka BOD₇-belastningen i vattenförekomsten Kungshamn s skärgård, vilket har varit en farhåga från remissinstanser. BOD₇-belastningen kommer till och med att sjunka jämfört med om något tillstånd inte ges. Eftersom någon ökning av BOD₇-belastning inte sker kan verksamheten inte äventyra uppnående av fastställd miljökvalitetsnorm. Sänkningen av Smögenlax Aquaculture AB:s BOD₇-utsläpp till 32 000 kg samt sänkningen med 15 procent av vardera av kväve och fosfor åstadkommes med ökad rening samt mer cirkulation så "blödningen" minskar. Investingsmässigt ligger dessa åtgärder på cirka 12 miljoner kr.

Den ökade reningen i Rena Hav Sverige AB:s reningsverk kommer att genomföras genom en ökad partikelavskiljning till en ungefärlig kostnad av 5 miljoner kr. Kostnaden för de åtgärder som måste vidtas för att uppnå den ökade partikelavskiljningen på Rena Hav Sverige AB:s avloppsvatten ska Smögenlax Aquaculture AB bekosta. Partikelavskiljningen medför att maxutsläppen från Rena Hav Sverige AB kan sänkas från 23 725 kg/år till cirka 14 000 kg/år TOC (motsvarande 27 260 kg/år BOD₇) samt till minskade partikelstorlekar vilket medför en kraftig reduktion i partikelsedimentation inom vattenförekomsten. Att utsläppet av BOD₇ som avleds till vattenförekomsten Kungshamn s skärgård i enlighet med Renahav Sverige AB:s miljötillstånd sammantaget med Smögenlax Aquaculture AB:s yrkade utsläpp som årsmedelvärde inte överstiger 60 000 kg garanteras genom avtalet mellan Smögenlax Aquaculture AB och Rena Hav Sverige AB.

Den av Smögenlax Aquaculture AB föreslagna interna reningen av avloppsvattnet (där 93 - 95 procent av fosfor och kväve tas bort), valet av utsläppsdjup/punkt (recipient med god mottagningsförmåga med stor vattenomsättning och utsläppet sker under språngskiktet) samt sättet att filtrera utgående avloppsvatten är rimligen det som i en sammanvägning av miljöbalkens 2 kap. 3 § och 2 kap. 7 § första stycket kan krävas för att tillståndssökt verksamhet ska tillåtas. Ytterligare åtgärder är orimligt att kräva. Ytterligare rening i ett slutsteg är t.ex. kontraproduktivt i längden och kostar mer miljömässigt i stort än vad man vinner miljömässigt. Vidare krävs omfattande investeringar. Att Smögenlax Aquaculture AB:s anläggning utgör BAT synes även myndigheterna numera inte längre ifrågasätta.

Till och med sökta utsläppsmängder kväve, fosfor och BOD₇ enligt första- och andrahandsyrkandena har en helt försumbar påverkan på vattenförekomsten Kungshamn s skärgårds fastställda miljökvalitetsnorm och vattenförekomstens status är helt avhängigt omkringliggande vattenförekomsternas vattenkvalitet. Bolaget har visat att varken någon försämring av befintlig vattenmiljö inom vattenförekomsten Kungshamn s skärgård sker eller att ett äventyrande av möjligheten att uppnå beslutad miljökvalitetsnorm inom nämnda vattenförekomst sker ens enligt första- och

andrahandsyrkandena, varför tillståndssökt verksamhet inte är i strid med varken vattendirektivet, Weserdomen eller 2 kap. 7 § andra stycket miljöbalken.

Tillståndssökta fiskodlingar utgör en del av en cirkulär ekonomi med stora miljömässiga samordningsvinster och Smögenlax Aquaculture AB driver själv utvecklingen framåt genom sina innovationer inom RAS-anläggningar för kallt saltvatten. Vattenbruket är vidare ett prioriterat område både nationellt och inom EU och en utökning av vattenbruket är nödvändigt för att kunna producera tillräckligt med mat för en framtida befolkning.

Vattenverksamheterna bedöms innebära en mycket begränsad påverkan på allmänna och enskilda intressen och kontrollen härav kommer att ske genom särskilt upprättade kontrollprogram. Om den föreslagna verksamheten inte skulle tillåtas skulle t.ex. den fisk som inte kommer att odlas inom ramarna för denna tillståndsprövning att få köpas in från andra länder eller odlas på annan plats i Sverige. Utsläppen kommer då att ske inom andra vattenområden och beroende på typ av odlingsteknik kan utsläppen till havet bli avsevärt mer omfattande. Inköp av fisk från andra platser medför även betydligt längre transporter med negativ omgivningspåverkan. De tillståndssökta verksamheterna medför stora fördelar från både allmän och enskild synpunkt och dessa överväger kostnaderna samt eventuella skador och olägenheter av verksamheten.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Havs- och vattenmyndigheten tillämpar vattendirektivet och Weserdomen mycket striktare än vad man gör i övriga nordiska länder. Det kommer att vara förödande för svenskt vattenbruk om svenska myndigheter intar en striktare hållning än vad som krävs enligt vattendirektivet och vad man gör i angränsande nordiska länder. Det saknas anledning för svenska myndigheter att vidmakthålla striktare tillämpning av unionsregler än vad dessa kräver. För möjliggörande av ett svenskt vattenbruk krävs att berörda myndigheter sätter sina yttranden i ett sammanhang och utformar desamma i balans.

Det finns en stor efterfrågan på vattenbruksprodukter. Genom att tillåta fiskodling i Sverige har svenska myndigheter större kontroll på odlingarna, genom att myndigheterna kan vara med och påverka vilka villkor som ska ställas m.m. i tillstånden, än om motsvarande mängder odlas i t.ex. Norge, Finland och Danmark i vatten inte långt från Sveriges kustvatten, vilket måste vara en fördel miljömässigt. Om tillstånd till de aktuella fiskodlingarna inte ges kommer motsvarande mängder ändå att produceras och i stället importeras till Sverige och då till betydligt högre utsläpp av kväve, fosfor och BOD₇ än om motsvarande mängder produceras inom Smögenlax Aquaculture AB:s anläggningar.

Foderkoefficient som traditionellt mått på fodereffektivitet är inte adekvat om foder med andra egenskaper och ursprung införs, vilket är fallet här. Om t.ex. restprodukter från lokal industri kan användas till foder, så får bolaget en mer effektiv användning av resurser, trots att traditionellt beräknad foderkoefficient ökar. Jämfört med konventionella fiskodlingar i öppna kassar är dessutom foderkoefficienten av mindre betydelse eftersom en omfattande rening sker före utsläpp (i detta fall sker en rening på cirka 93 - 95 procent av fosfor och kväve).

Vad gäller önskemålet om samprovning kommer Smögenlax Aquaculture AB att hantera allt avlopp från slakteri i nuvarande Rena Hav Sverige AB:s tillstånd. Trots att ett fiskslakteri kan anses vara en följdverksamhet till fiskodlingarna, kan det inte anses vara en absolut förutsättning att slakteriet provas tillsammans med odlingen. Avloppsvattnet från slakteriet kommer att släppas ut via Rena Hav Sverige AB:s gällande miljötillstånd och avlopps-vattenmängden ingår således i de utsläppsmängder som redan har provats genom Rena Hav Sverige AB:s miljötillstånd för biogasanläggning och reningsverk, varför någon provning av dessa utsläpp inte behöver göras ännu en gång i detta mål. Slakteriet kan dessutom komma att ligga i ett separat bolag.

Smögenlax Aquaculture AB har inget att invända mot att ett kontrollprogram tas fram i samråd med berörda tillsynsmyndigheter, vilket också föreslagits som villkor i tillståndsansökan. Bolaget medger att inom verksamhetens egenkontroll ska följa

upp den smittrenande teknikens funktion. Bolaget medger att inom verksamhetens egenkontroll följa upp och utvärdera om och i vilken omfattning marina djur följer med intagsvattnet in till anläggningen för att kunna bedöma om tekniken ger fullgott skydd eller om annan teknik är nödvändig.

DOMSKÄL

De i målet tillståndssökta verksamheterna, som utgör såväl miljöfarlig verksamhet som vattenverksamhet, utgör integrerade delar i den näringsverksamhet som Smögenlax Aquaculture AB vill bedriva. Det är därför självklart att dessa verksamheter ska samprövas. Även den slakteri- och fiskberedningsverksamhet som verksamheten genererar och som är planerad att utföras i närområdet kan sägas utgöra en naturlig del av samma näringsverksamhet. Slakteri- och fiskberedningsverksamhet skulle emellertid kunna utföras på annan plats och av annan aktör och har inget omedelbart samband med de nu tillståndssökta verksamheterna. Det är därför inte oundgängligen nödvändigt att slakteri- och fiskberedningsverksamheten tas in i prövningen.

Den för de ansökta verksamheterna upprättade miljökonsekvensbeskrivningen får anses uppfylla kraven i 6 kap. miljöbalken och bör därför godkännas.

Mark- och miljödomstolen ställer sig i likhet med Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen positiv till sådana landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik som ansökan avser. Fiskodlingar av denna typ ger en påtagligt lägre miljöbelastning än odling i öppna kassar och ansökt verksamhet erbjuder en viktig möjlighet för utveckling av en mer miljövänlig odlingsteknik. Det får anses uppenbart att själva fiskodlingsverksamheten liksom ansökt vattenbortledning, för vilken rådighet föreligger, är tillåtlig. De verksamheter som föreligger rör helt utsläppet av processavloppsvatten i vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård (WA11443142).

Enligt 5 kap. 4 § miljöbalken – i dess lydelse från och med den 1 januari 2019 – får en myndighet inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas om detta, trots

åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheterna att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Bestämmelsen innebär att ett utsläpp inte får tillåtas om det leder till att någon av de kvalitetsfaktorer som bestämts genom HVMFS 2013:19 försämras till en lägre klass. Bestämmelsen är enligt övergångsbestämmelserna inte tillämplig på handläggning och prövning av mål som har inletts före den 1 januari 2019, men ger – inte minst pga. vad som stadgas i det s.k. ramvattendirektivet för vatten (direktiv 2000/60/EG) – i huvudsak uttryck för den tidigare gällande rätten. Prövningen i målet ska dock ske med tillämpning av äldre lydelse av 5 kap. miljöbalken och 2 kap. 3, 6 och 7 §§ miljöbalken samt med beaktande bl.a. av EU-domstolens avgörande i mål C-461/13 (den s.k. Weserdomen).

Miljökvalitetsnormen för vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård är beslutad till god status senast år 2027. Den ekologiska statusen för vattenförekomsten har bedömts som måttlig. Bedömningen baseras på resultaten från bottenfauna i intilliggande vattenförekomster. Vad som upplysts i målet ger vid handen att nämnda bedömning är korrekt, dvs. att den ekologiska statusen alltjämt ska betraktas som måttlig, baserat på påverkan på bottenfauna (BQI) orsakad av näringsrika förhållanden. Parterna synes vara överens om att förhållandena har förbättrats på senare år, i takt med att utsläppen av syreförbrukande och gödande ämnen minskat. Domstolen delar denna bedömning.

Domstolen konstaterar således att successivt minskade utsläpp under det senaste decenniet har medfört att förhållandena i vattenförekomsten förbättrats. Detta återspeglas också i att den ekologiska statusen med avseende på kvalitetsfaktorn bottenfauna närmar sig gränsen för god status. Som anförts ovan bedöms emellertid statusen fortfarande som måttlig. Därtill kan noteras att några av bottnarna vid provtagningsplatserna är syrefria med förekomst av svavelväte som följd.

Smögenlax Aquaculture AB har till stor del grundat sin talan på att det genom sitt dotterbolag Rena Hav Sverige AB medverkat till tillkomsten av en ny reningsanläggning som medför att utsläppen från intilliggande fiskberedningsindustrier kan begränsas, att tillkommande utsläpp från Smögenlax Aquaculture AB är mindre än den förbättring som reningsanläggningen medverkar till och att Smögenlax Aquaculture AB bör kunna få ta i anspråk en del av den förbättring som åstadkommits vad gäller utsläppsförhållandena. Enligt Smögenlax Aquaculture AB kommer utsläppen från aktuella bolag att minska från 230 till 120 ton COD/år när reningsanläggningen tas i drift och bli 170 ton COD/år efter idrifttagande av Smögenlax Aquaculture AB:s ansökta fiskodlingar. Nämnada synsätt bygger emellertid på förutsättningen att Rena Hav Sverige AB:s endast belastas av avloppsströmmar från de angivna fiskberedningsindustrierna. En korrekt beräkning kräver emellertid beaktande av en situation då Rena Hav Sverige AB:s tillstånd nyttjas fullt ut och utsläppen motsvarar vad tillståndet medger. En situation där så blir fallet genom att reningsanläggningen tillförs andra avloppsströmmar är heller inte osannolik, t.ex. har Smögenlax Aquaculture AB uppgett att planerad slakteri- och fiskberedningsverksamhet ska leda sitt avloppsvatten till Rena Hav Sverige AB:s reningsanläggning.

Det kan diskuteras huruvida en verksamhetsutövare i sammanhanget ska kunna få ”tillgodoräkna” utsläppsminskningar som åstadkommits av en annan verksamhetsutövare (Rena Hav Sverige AB och Smögenlax Aquaculture AB är i sammanhanget att betrakta som skilda verksamhetsutövare trots rådande ägarförhållanden). Passusen ”trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter” i den nya lydelsen av 5 kap 4 § miljöbalken kan tolkas så att lagstiftaren ansett att detta skulle vara möjligt. Måhända finns möjligheten även enligt tidigare lagstiftning. Det blir emellertid inte aktuellt att tillämpa en sådan eventuell möjlighet här, eftersom tillkomsten av Smögenlax Aquaculture AB:s fiskodlingsanläggningar – med beaktande av tillåtna utsläpp från Rena Hav Sverige AB:s reningsanläggning enligt vad som angetts ovan samt befintligt utsläpp från Kungshamn-Smögens avloppsreningsverk – medför ett ökat utsläpp av föroreningar till vattenförekomen Kungshamns södra skärgård.

Domstolen bedömer att det extra påslag av gödande och syreförbrukande ämnen som ansökt tillstånd skulle ge upphov är ägnat att försämra den ekologiska statusen eller i vart fall försvåra uppnåendet av god ekologisk status i vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård. Belastningen från de mest betydelsefulla punktkällorna till den aktuella vattenförekomsten skulle jämfört med nu tillåtna utsläpp öka med ca 50 % för kväve resp. öka nära fyrfaldigt för fosfor. Utsläppen av syreförbrukande ämnen skulle öka med ca 80 %.¹ Utsläppen från Smögenlax Aquaculture AB:s verksamhet kan således knappast anses som betydelselösa vid en jämförelse mellan de olika punktkällor som påverkar vattenförekomsten.

De av Smögenlax Aquaculture AB yrkade utsläppen skulle innebära att ett utsläppsutrymme som skapats av flera års utsläppsminskningar och som lett till vissa, men ännu ej tillräckliga, förbättringar i vattenförekomsten ska intecknas av utsläpp för ansökt verksamhet.

Smögenlax Aquaculture AB har invänt att de ökade utsläppen inte kommer att inverka på vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård, eftersom utsläppen är avsedda att ske under språngskiktet på ett sätt som effektivt för ut föroreningar från vattenförekomsten till det utanförliggande kustvattnet med god omblandning. När det gäller syreförbrukande ämnen har därtill anförts att det filter bolaget avser att tillse bli installerat på Rena Hav Sverige AB:s utloppsledning kommer att säkerställa en liten partikelstorlek vilken medför att mindre mängd organiskt material sedimenterar i utsläppspunktens närhet.

I fråga om utsläppspunktens betydelse för närsaltspåverkan på vattenförekomsten har Smögenlax Aquaculture AB anført att salthaltssprångskiktet säkerställer att närsalterna inte kommer att nå de grundare djup i vattenförekomsten där primärproduktion sker och att detta innebär att närsalterna aldrig kommer att bidra till ökad produktion av organiskt material som kan medföra syretäring i vattenförekomsten. Av det underlag i fråga om språngskiktets läge och stabilitet som redovisats i målet

¹ Beräkningen baseras på medgivna utsläpp från Rena Hav AB, utsläpp 2017 från kommunens avloppsreningsverk samt på av bolaget beskrivna utsläppsnivåer efter installation av extra filter på Rena Hav Sverige AB:s avlopp.

framgår att det inte ligger under den fotiska zonen där primärproduktion kan ske. Emellertid torde produktionen av organiskt material på detta djup vara liten till följd av den begränsade ljusnedträngningen till detta djup. Domstolen konstaterar dock att salthaltssprångskiktet i vattenförekomsten inte har visats vara så stabilt att det stödjer bolagets antagande om att utsläppta närsalter inte skulle spridas till områden i vattenförekomsten där de kan orsaka ökad primärproduktion. Såväl sparsamma uppgifter om salthaltsskiktning i vattenförekomsten som mer fullständiga uppgifter om skiktningen i intilliggande Brofjorden visar snarare att motsatsen är mer vanligt förekommande. Samma slutsats kan dras efter studium av SMHI:s data från station Byttelocket gällande salthalt (CDT) vid olika djup, där det framförallt under höst-vinter-vår-perioder tycks vara vanligt förekommande med höga salthalter i ytvatt-net. Detta indikerar att vatten som släpps ut på 27 m djup tidvis kan vara helt eller delvis uppblandat utmed vattenförekomstens hela djupprofil. Bolagets slutsats att de ökade utsläpp som skulle bli följden av ansökt verksamhet inte riskerar att påverka vattenförekomsten Kungshamnns södra skärgård kan således inte anses vara styrkt.

Smögenlax Aquaculture AB har till stöd för sin talan åberopat Mark- och miljööverdomstolens dom den 30 augusti 2016 i mål M 8984-16, avseende fortsatt och utökad produktion vid Södra skogsägarnas pappersmassafabrik i Värö. I domen bedömde Mark- och miljööverdomstolen att verksamhetens betydande utsläpp av organiskt material, kväve och fosfor inte innebär någon försämring av förutsätt-ningarna att höja statusen från måttlig till god vad gäller kvalitetsfaktorn botten-fauna. Mark- och miljööverdomstolen redovisar inte närmare vilka överväganden som ligger till grund för slutsatsen och domstolens resonemang är därför svårt att förstå. Under alla förhållanden gäller emellertid att Värö bruks utsläpp sker i en stor vattenförekomst, Norra mellersta Hallands kustvatten, till vilken det sker flera andra stora punktutsläpp samt omfattande diffusa utsläpp. Värö bruks utsläpp utgör, trots att de i och för sig är betydande, en liten del av de samlade utsläppen och vattenfö-rekomstens storlek gör att utsläppen blir föremål för god omblandning. Här aktuell vattenförekomst är förhållandevis liten och de utsläpp som Smögenlax Aquaculture AB:s verksamhet skulle generera skulle utgöra en betydande del av utsläppen. Smögenlax Aquaculture AB:s skulle påtagligt kunna påverka förhållandena i vat-

tenförekomsten Kungshamns södra skärgård. Åberopad dom från Mark- och miljööverdomstolen kan vid angivna förhållanden inte tillmätas någon betydelse vid förevarande prövning.

Vad som anförts ovan föranleder domstolen att konstatera att ansökt verksamhet genom yrkade utsläpp till vattenförekomsten Kungshamns södra skärgård riskerar att försvåra uppnåendet av god status i förekomsten. Bolaget har inte med tillräcklig säkerhet visat att utsläppen inte kommer att påverka förekomsten genom ökad direkt eller indirekt belastning med syreförbrukande ämnen, vilka i sin tur påverkar bottenfaunan i vattenförekomsten negativt.

Domstolen noterar därtill att bolaget avstått från att närmare utreda förutsättningarna för en alternativ utsläppspunkt (alternativ 2 i miljökonsekvensbeskrivningen) i ett utsjöläge utanför den nu aktuella vattenförekomsten och som förefaller lämpligare från miljösynpunkt.

Det anförda innebär att ansökt verksamhet, med vald utsläppspunkt, inte är förenlig med ramvattendirektivet för vatten. Med direktivskonform tolkning av lokaliseringsregeln i 2 kap 6 § miljöbalken bedömer domstolen att tillämpliga bestämmelser utgör hinder för att medge sökt tillstånd.

Mot ovan angivna bakgrund ska ansökan avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)
Överklagande senast den 25 april 2019

Göran Stenman

Joel Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, tekniska rådet Joel Morales samt de särskilda ledamöterna Håkan Falck och Ola Broberg.

Innehåll

BAKGRUND.....	2
SMÖGENLAX AQUACULTURE AB:S YRKANDEN	4
ANSÖKAN	10
Orientering.....	10
Fastighetsförhållanden och rådighet m.m.....	12
Plan- och höjdsystem samt vattenstånd	13
Befintliga förhållanden	13
Områdesskydd och andra skyddsintressen.....	15
Föreslagna åtgärder för miljöfarlig verksamhet	18
Föreslagna åtgärder för vattenverksamhet	23
YTTRANDEN OCH BEMÖTANDE	25
Vattenmyndigheten	25
Länsstyrelsen i Västra Götalands län.....	26
Havs- och vattenmyndigheten	35
Sjöfartsverket.....	41
Sotenäs kommun.....	42
Smögenlax Aquaculture AB	44
DOMSKÄL	51